

Toelichting bij Aanpak standganzen Terschelling

23 september 2019

Opdrachtgever

Staatsbosbeheer Regio Noord

T. Bok

Postbus 333,

9700 AH Groningen

050 707 44 70

Ondertekenaars Aanpak

Agrarisch Belang Terschelling (ABT)

Land en tuinbouworganisatie Noord afdeling Terschelling
(LTO)

Staatsbosbeheer Regio Noord/Terschelling (SBB)

Wildbeheereenheid Terschelling (WBE)

Wetterskip Fryslan (ondersteunt Aanpak)

Opdrachtnemer

Ingenieursbureau De Overlaat v.o.f.

Y.J. van Manen

Swichumerdyk 3

9088 AP Wirdum

058 255 18 14

ib@de-overlaat.nl

Inhoud

Toelichting bij	1
Aanpak standganzen Terschelling	1
Inhoud	3
1. Inleiding en doel	6
2. Wettelijk kader	6
Wet natuurbescherming	6
Natura 2000-gebieden	7
Hoogwatervluchtplaatsen	7
Belangrijke slaapplekken voor ganzen	7
Soort-specifiek ganzenfoerageergebieden	8
Weidevogelgebieden	8
3. Verspreiding en aantallen	8
Natura 2000-beheerplan Duinen Terschelling	8
Territoriatellingen Sovon	9
Meitellingen Sovon	10
Meitelling SBB	11
Julitelling Sovon/WBE	13
Wintertellingen	15
Terugmeldingen Ruiers	15
4. Schade door standganzen	16
Natuurschade	16
Landbouwschade	17
Tegemoetkoming in schade	18
5. Maatregelenoverzicht	19
6. Legselbeperking	21
Duinen Terschelling	21
Boschplaat	22
Polder	22
Effectiviteit	23
Veiligheid	24
Omgang met natuurwaarden	24
Regelgeving	24

Uitvoering.....	25
Stroomschema	25
7. Afschot ganzen algemeen.....	26
Kosten en arbeid.....	28
Uitvoering.....	28
Stroomschema	29
8. Afschot koppelvormende ganzen	29
Ontheffing	29
Afschot koppelvormers Waterplak.....	30
Uitbreiding binnen Duinen Terschelling	31
Polder	31
Effectiviteit	32
Omgang met natuurwaarden.....	32
9. Afschot overzomerende grauwe gans.....	32
Duinen Terschelling	33
Duingraslanden.....	33
Polder	34
Eendenkooien.....	34
10. Ondersteunend afschot onder provinciale vrijstelling	34
Polder	35
Duingraslanden.....	35
Rest Duinen Terschelling.....	36
Effectiviteit	36
11. Afschot andere standganzensoorten.....	37
Brandgans.....	37
Overige ganzensoorten	37
12. Inzet geluiddemper	37
13. Vangen en doden ruiende ganzen	37
Effectiviteit	38
Efficiency	38
Dierenwelzijn en publiciteit	38
14. Plaatselijke afrastering of weren met ruigte.....	38
15. Ongeschikt maken broedbiotoop	39

16. Inzet laser	39
Uitkomsten kostenbatenanalyse.....	40
Veiligheid.....	40
Welzijn	40
17 Uitvoering en Evaluatie.....	40
Jaarlijks evaluatieoverleg	41
Parameters	41
Scenario's	41
Kosten	42
Stroomschema evaluatie	43
Omgang met natuurwaarden.....	43
Literatuur	45
Bijlage 1 Opzet evaluatie	47

1. Inleiding en doel

Standganzen zijn ganzen die in NW Europa broeden en daar jaarrond verblijven; dit in tegenstelling tot trekganzen die in arctische streken broeden en alleen in NW Europa overwinteren. In de periode dat ze op Terschelling overlappen zijn de standganzen duidelijk van de trekganzen te onderscheiden als ze koppels vormen, broeden of jongen hebben. Het aantal standganzen is sinds de eeuwwisseling sterk toegenomen op Terschelling. Zij doen schade aan het Natura 2000-gebied en aan de landbouw. Dit leidt tot grote maatschappelijke schadeposten.

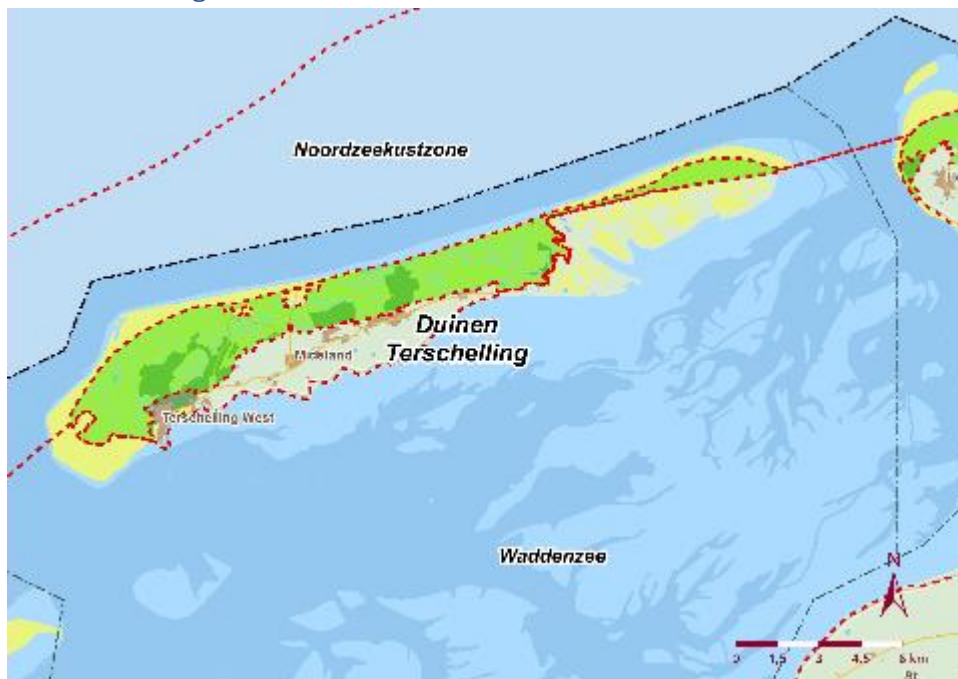
Deze Aanpak Standganzen Terschelling heeft als doel om de schade die standganzen op het eiland aanrichten te stabiliseren en zo mogelijk te verminderen. Voortzetting van bestaande maatregelen, zoals het prikken van eieren en het schieten van ganzen is nodig, maar deze maatregelen zijn onvoldoende gebleken om de toenemende aantallen standganzen en de toenemende schade tot staan te brengen. Daarvoor is ook uitbreiding van deze maatregelen op andere locaties en in andere periodes van het jaar nodig en zijn ook nieuwe activiteiten noodzakelijk. Niet één afzonderlijke maatregel kan tot het beoogde resultaat leiden, maar alleen een uitgebalanceerd pakket aan maatregelen kan de aanpak van de standganzen tot een succes maken en hiervoor is eendrachtige samenwerking tussen partijen nodig. Staatsbosbeheer (SBB), Agrarisch Belang Terschelling (ABT), LTO-noord en de Wildbeheereenheid Terschelling (WBE) hebben daarom deze Aanpak Standganzen samen opgesteld en met elkaar afspraken gemaakt over de uitvoering. Wetterskip Fryslân ondersteunt de gemaakte afspraken. Ook de Vogelwacht Terschelling was betrokken.

2. Wettelijk kader

Wet natuurbescherming

De Wet natuurbescherming beschermt gebieden en soorten. Het duingebied maakt deel uit van het Natura 2000-gebied Duinen Terschelling, de Waddenzee met de kwelders van het Natura 2000-gebied Waddenzee en het Noordzeestrand van het Natura 2000-gebied Noordzeekustzone zie figuur 2.1. De wet natuurbescherming biedt ook mogelijkheden voor schadebestrijding van ganzen in de vorm van vrijstellingen en ontheffingen. Deze mogelijkheden voor schadebestrijding worden in de volgende hoofdstukken beschreven onder de afzonderlijke maatregelen. Tegelijkertijd zijn de toepassingsmogelijkheden van het instrumentarium voor schadebestrijding op Terschelling beperkt door het aanwezige beschermingsinstrumentarium uit dezelfde Wet natuurbescherming, de provinciale Verordening Wet natuurbescherming Fryslân 2017 en voorwaarden in ontheffingen. Op de belangrijkste wordt in dit hoofdstuk ingegaan.

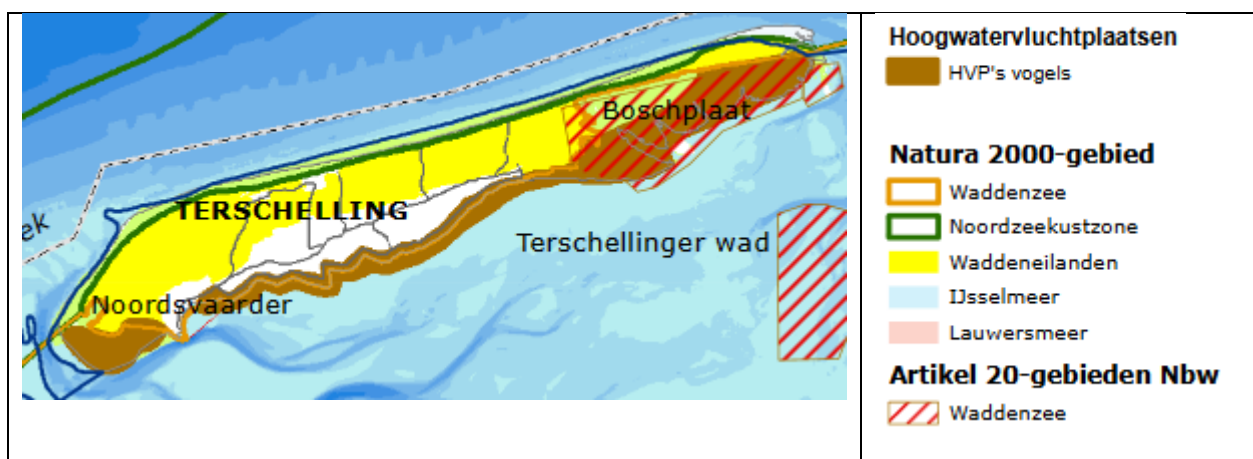
Natura 2000-gebieden

Figuur 2.1. Natura 2000 gebieden op en om Terschelling: Duinen Terschelling, Waddenzee en Noordzeekustzone. De polder is geen Natura 2000 gebied.

Hoogwatervluchtplaatsen

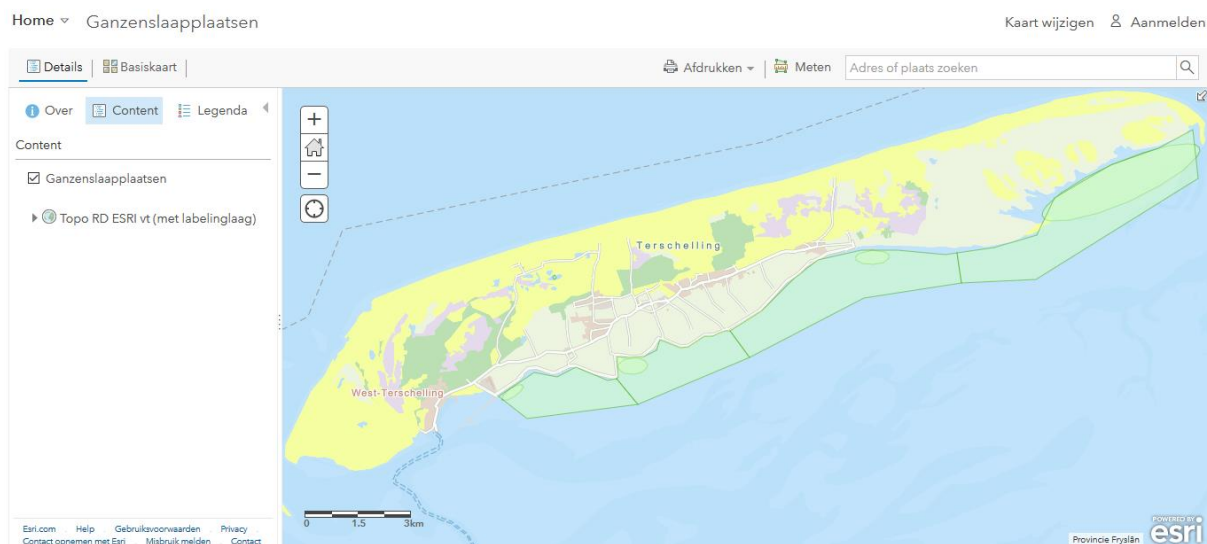
De Noordsvaarder, een strook van het Wad buitendijks en een strook binnendijks en de kwelder van de Boschplaat zijn aangewezen als hoogwatervluchtplaatsen voor wadvogels, zie figuur 2.3.

Figuur.2.3. Hoogwatervluchtplaatsen (HVP's). Bron Beheerplan Natura 2000 Waddenzee

Belangrijke slaapplekken voor ganzen

Het Wad voor de kust is eveneens door de provincie Fryslân aangewezen als belangrijke slaapplek voor trekganzen in de maanden november t/m mei. Zie figuur 2.3.

Figuur 2.3 Ganzenslaapplaatsen. Bron: Provincie Fryslân

Soort-specifiek ganzenfoerageergebieden

Het grootste deel van de graslanden in de polder is door de provincie aangewezen als soort-specifiek ganzenfoerageergebied voor bepaalde trekganzen in de maanden november t/m mei, zie figuur 10.1.

Weidevogelgebieden

Op heel veel graslanden in de polder is een beheerpakket agrarisch natuur- en landschapsbeheer voor weidevogels (leefgebied open grasland) afgesloten door de agrariërs.

3. Verspreiding en aantallen

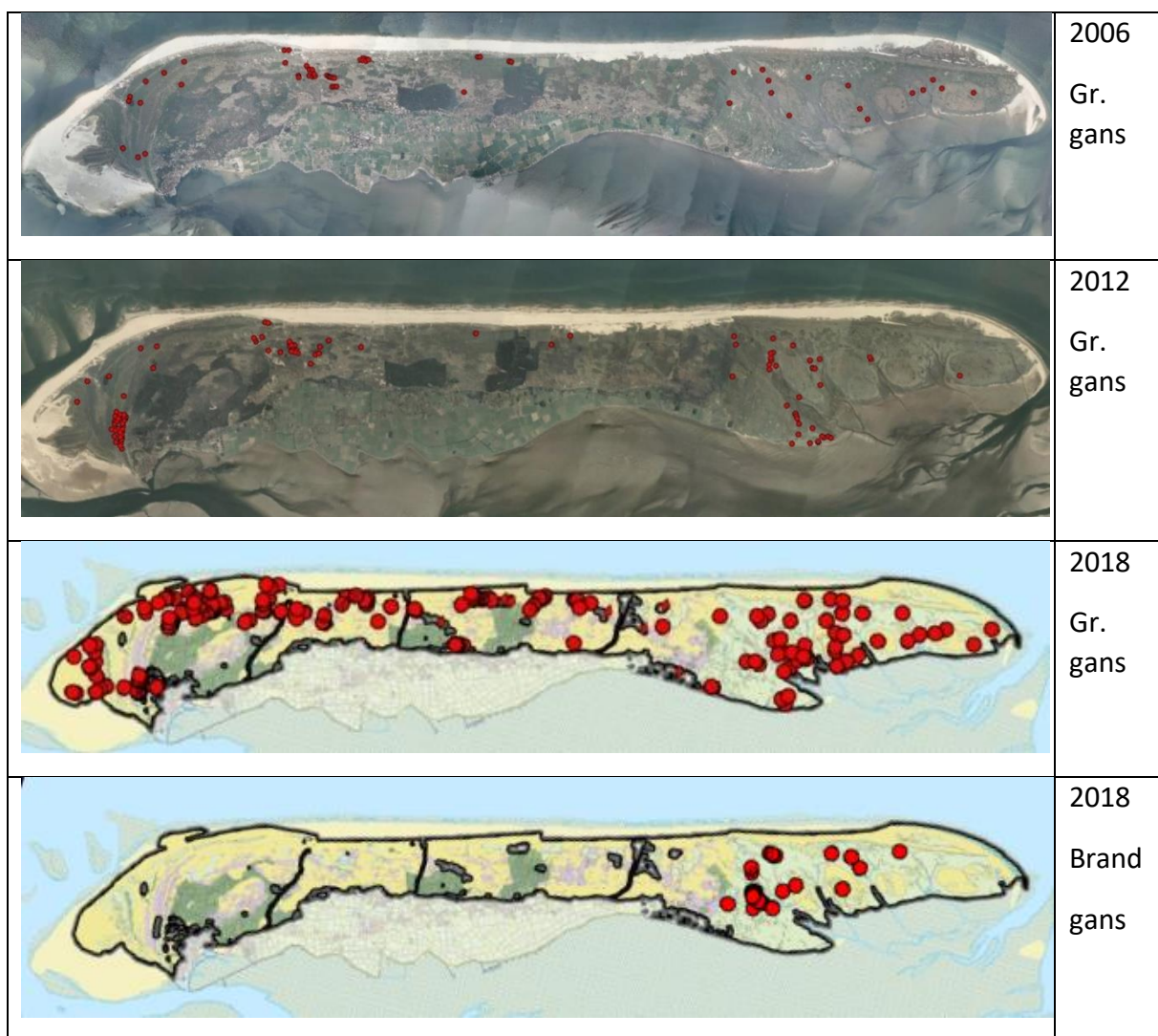
Natura 2000-beheerplan Duinen Terschelling

De grauwe gans is geen broedvogeldoelsoort binnen Het Natura 2000-beheerplan Duinen Terschelling. De grauwe gans is wel als niet-broedvogel aangewezen voor het Natura 2000-gebied Waddenzee. Het Natura 2000-beheerplan Terschelling zegt het volgende over de grauwe ganzen (pagina 500): *‘De grauwe gans is als niet-broedvogel aangewezen voor het Natura 2000-gebied de Waddenzee. Het gebied heeft voor de soort een functie als foerageergebied en als slaapplek. Uitgesproken slaapplekken voor grauwe ganzen zijn op Terschelling niet bekend. Er lijkt vaak geen duidelijke scheiding tussen foerageer- en slaapplek. Kleine aantallen broeden ook op Terschelling. Mogelijke slaapplekken bevinden zich in de natte delen aan de binnenkant van de duinenrij en het natte gebied ten zuiden van West aan Zee. Het totaal aantal op het eiland piekt in januari-februari, wanneer ca. 15 % van alle grauwe ganzen in het waddengebied op Terschelling verblijft. Echter, de aantallen zijn sterk aan verandering onderhevig. Sinds 1998/99 is het gemiddelde aantal ganzen sterk toegenomen, zoals ook elders in Nederland. Dit komt mede*

door een sterke toename van het aantal overzomerende ganzen. Behoud van de huidige situatie is voldoende gezien de landelijk gunstige staat van instandhouding’.

De standganzen van de grauwe gans broeden vooral in de duinen en op de Boschplaat. Grazen doen ze met hun jongen op grazige vegetaties in de duinen en op de Boschplaat, maar vooral op het eiwitrijke gras in de polder Het Hogeland en op het grasland bij Formerum ten noorden van de doorgaande weg. De standganzen van de brandgans broeden en grazen met hun jongen op de kwelders van de Boschplaat. De standganzen ruien eveneens in de natuurgebieden. Een groot deel van de polder is van 1 november tot 1 juni soort-specifiek foerageergebied en valt in het voorjaar onder weidevogelbeheer. Standganzen foerageren daar en profiteren in deze maanden mee van de daar geldende bescherming van de trekganzen en weidevogels; zij broeden beperkt in de polder.

Territoriatellingen Sovon

Figuur 3.1 Locaties territoria van grauwe gans in 1998, 2006, 2012 en 2018 en van brandgans in 2018. Bron: Sovon/SBB

De grauwe gans broedt sinds eind vorige eeuw op Terschelling. De brandgans heeft zich tussen 2012 en 2018 gevestigd als broedvogel. Zie voor de verspreiding van de territoria van standganzen in de natuurgebieden figuur 3.1.

Territoriakarteringen worden eens per 6 jaar uitgevoerd door Sovon via de BMP methode. De volgende territoriatelling vindt plaats in 2024. Het aantal territoria grauwe ganzen geeft een indicatie van de vogels die een broedpoging (willen) doen. Het aantal paren vogels dat tot broeden komt in die territoria is geringer dan het aantal territoria. Daar staat tegenover dat onderzoek in Duitsland heeft laten zien dat met het tellen van territoria hooguit driekwart van de broed-populatie wordt vastgesteld. Die verhoudingen zijn hier mogelijk anders, maar het geeft wel aan hoe lastig de soort zich laat tellen. (Voslamber

<https://www.sovon.nl/nl/publicaties/zo-tel-je-grauwe-ganzen-het-bmp>).

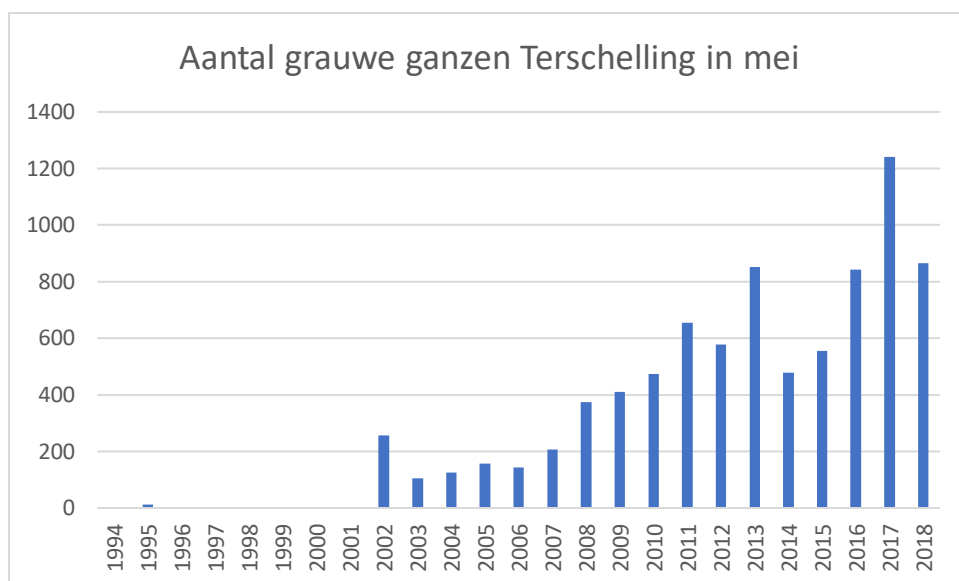
Het aantal territoria van de grauwe gans bedroeg in Duinen Terschelling 57 in 2006 (inclusief 16 op de Boschplaat). In 2012 waren er 293 territoria (inclusief 54 op de Boschplaat) en in 2018 waren er 277 territoria (inclusief 47 op de Boschplaat). Er is daarmee sinds 2012 stabilisatie van het aantal territoria van de grauwe gans opgetreden in de duinen inclusief de Boschplaat tussen de 250 en 300. Dit kan komen doordat de meest geschikte broedplekken vol zitten. Bekend is dat de broedende grauwe ganzen in de duinen tot nu toe op de specifieke nestplekken zitten: rietkragen direct naast water. Die plekken zijn zo langzamerhand in de duinen en op de Boschplaat wel bezet. De druk op de rietkragen is groot. Er zijn in de duinen ganzen die het nu proberen op drogere plekken. Dit slaagt ook als er maar een paadje is, zo nodig gemaakt door de genten, waarlangs de pullen eiwitrijke vegetaties en water kunnen bereiken. Of ze uiteindelijk meer in droge gebieden gaan broeden is de vraag, ganzen zijn flexibel, maar er is nog geen plek in Nederland bekend waar dat is gebeurd in de duinen. Afname van de groei van de populatie sluit aan bij de resultaten van Voslamber (2010), die de groeisnelheid van 37 populaties met elkaar vergeleek; de groeisnelheid nam bij alle sterk af na 10 jaar.

In de polder zijn door Sovon geen inventarisaties gedaan. Ingeschat wordt door betrokken partijen dat er 8 tot 20 territoria in de polder zijn. Hiervan is een vijftal nesten uitgekomen in 2018.

Van de brandgans zijn geen territoria aangetroffen in 2012, in 2018 waren er 71 territoria op de Boschplaat.

Meitellingen Sovon

Sovon telt jaarlijks de standpopulatie grauwe ganzen in mei, zie figuur 3.2. De jongen zijn dan nog niet vliegvlug. 15-20 tellers tellen in een weekend halverwege mei het hele eiland, de kans dat er dubbeltellingen inzitten is daarmee aanwezig. Het aantal standganzen van de grauwe gans in de maand mei is op Terschelling sinds de eeuwwisseling sterk toegenomen van ca 100 in 2000 tot ruim 800 in 2013. Daarna fluctueren ze tussen de 500 en de 850 behoudens een uitschieter van 1200 in 2017.

Figuur 3.2. Aantallen grauwe gans op Terschelling in mei, inclusief Boschplaat Bron: Sovon

Meitelling SBB

SBB telt jaarlijks sinds 2009 in mei op één dag, steeds op dezelfde telwijze, op het eiland ten westen van de Boschplaat de paren ganzen, de pullen en de overige adulte grauwe ganzen, zie figuur 3.3. Op het moment van de tellingen omstreeks half mei kan nog een deel van de pullen onderweg zijn in en om het Waterplak, de Badwegen, Riesplak, Sterneplak, Badhuiskuil, Meisterplak, Langestreek, Eldorado en GrijtjePlak. Pullen van de Groene Landen en Kroonpolders groeien vrijwel allemaal daar ter plekke op, pullen in de Koegelwieck groeien op op het Liesingerplak. De overige pullen uit de duinen groeien op in de polder, in het noordelijke deel van polder Hogeland en ten noorden van Landerum en verder in heel kleine aantallen in de duinen, waar het voedsel gering is. Opgemerkt wordt dat de ganzen ook geleerd hebben om op de bessen van kraaiheide en cranberries te foerageren.

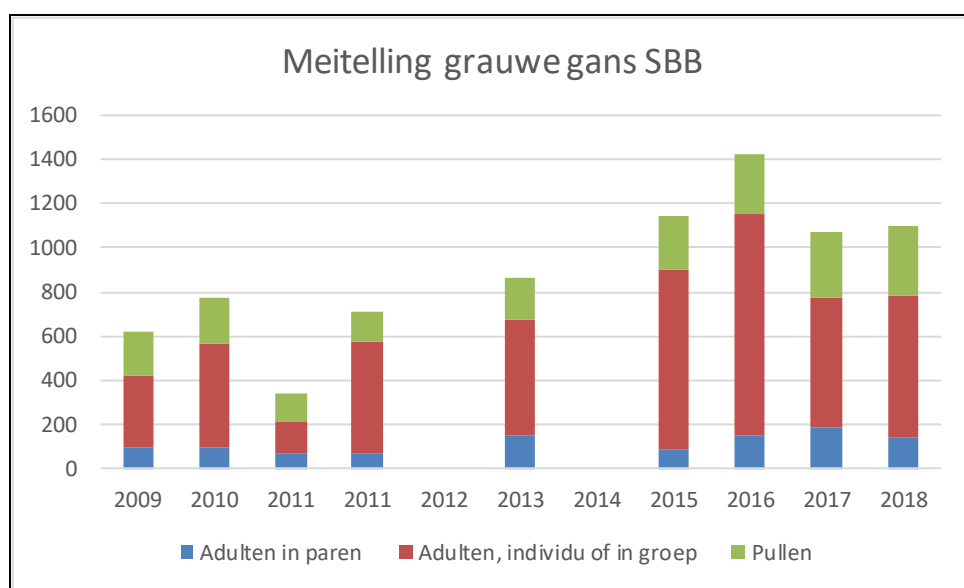
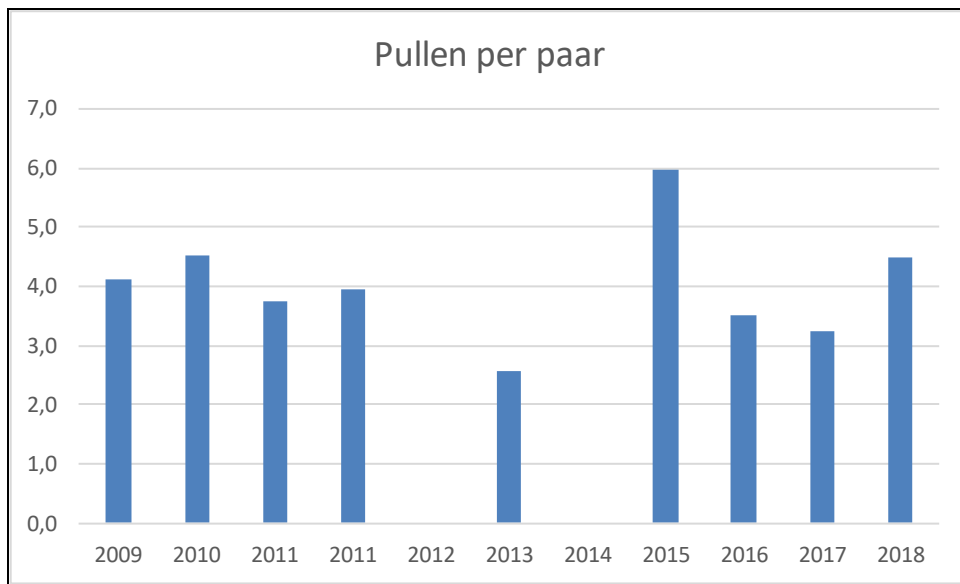

Fig.3.3. Totaal aantal grauwe ganzen op Terschelling (excl. Boschplaat), uitgesplitst naar adulten die onderdeel uitmaken van een paar, een groep of losse individuen en aantal pullen per jaar

(Bron: SBB). NB In mei 2011 is zowel op 9 (incompleet) als op 29 mei geteld; in 2012 is alleen het totaal aantal adulten (388) vastgelegd en in 2014 is niet geteld.

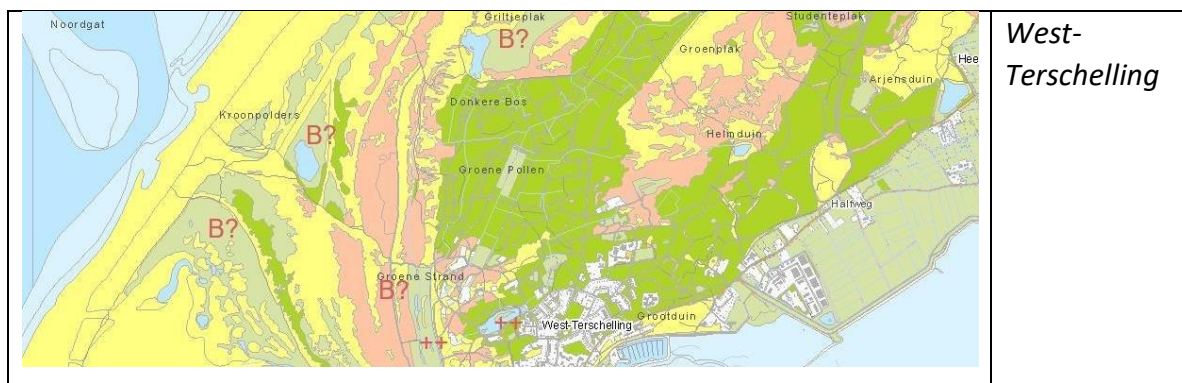
Het totaal aantal adulte vogels ligt de laatste vier jaar hoger dan de vijf jaren er voor; het fluctueert tussen de 770 en 1150, zie figuur 3.3. *Samenvattend kan op grond van de metellingen van Sovon en SBB samen gesteld worden dat het aantal adulte vogels in mei fluctueert tussen 770 en 1200 vogels (minimum number alive).*

Het totaal aantal pullen per jaar is volgens figuur 3.3 over de laatste 10 jaar met ca 100 toegenomen van ca 200 in 2009 tot ca 300 in 2018. Het aantal pullen per paar is echter vrij constant en bedraagt tussen 2009 en 2018 omstreeks half mei gemiddeld 4, zie figuur 3.4.

Figuur 3.4. Aantal pullen per paar grauwe ganzen per jaar op Terschelling (excl. Boschplaat), Bron: SBB.

De verspreiding is weergegeven in figuur 3.5.

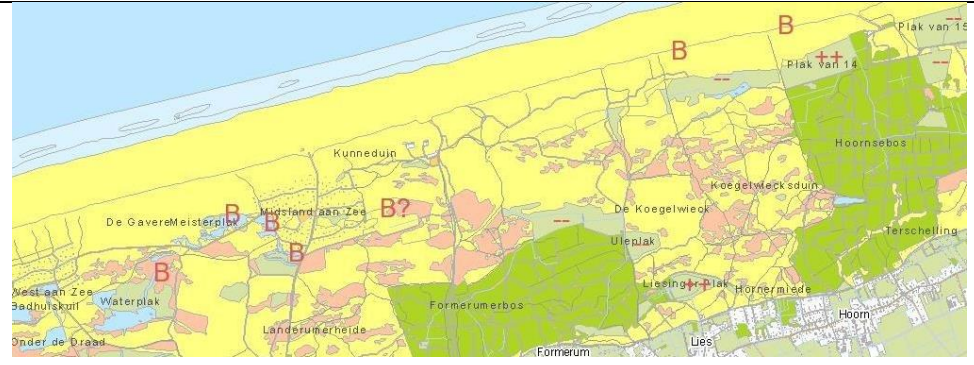
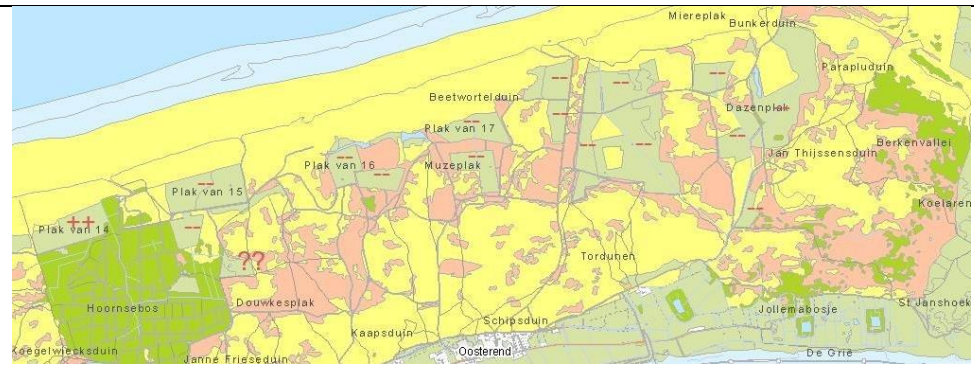
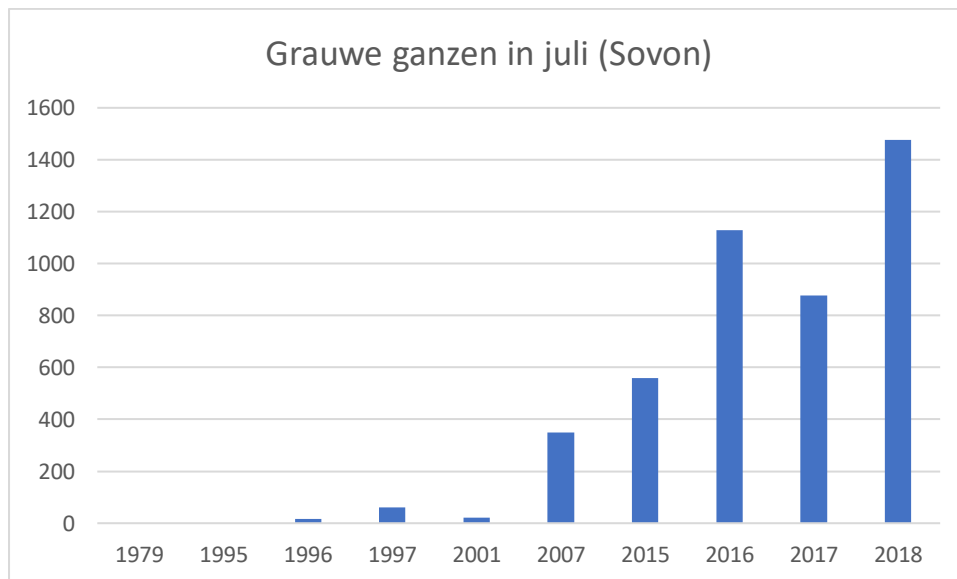
	<i>Lies – Hee</i>
	<i>Hoornse bos tot Bos van Formerum, met deel Midsland</i>
	<i>Hoornse bos tot paal 19. Griën, Groede en Bosplaat niet onderzocht.</i>
Legenda B = Broedgebied, de pullen trekken in principe na de geboorte weg B? = Mogelijke broedplaats, niet onderzocht, geen terrein SBB -- = Geen pullen aangetroffen ++ = (Bijna) altijd pullen aanwezig ?? = Niet onderzocht	

Fig. 3.5. Broedlocaties grauwe gans in 2018. Bron SBB.

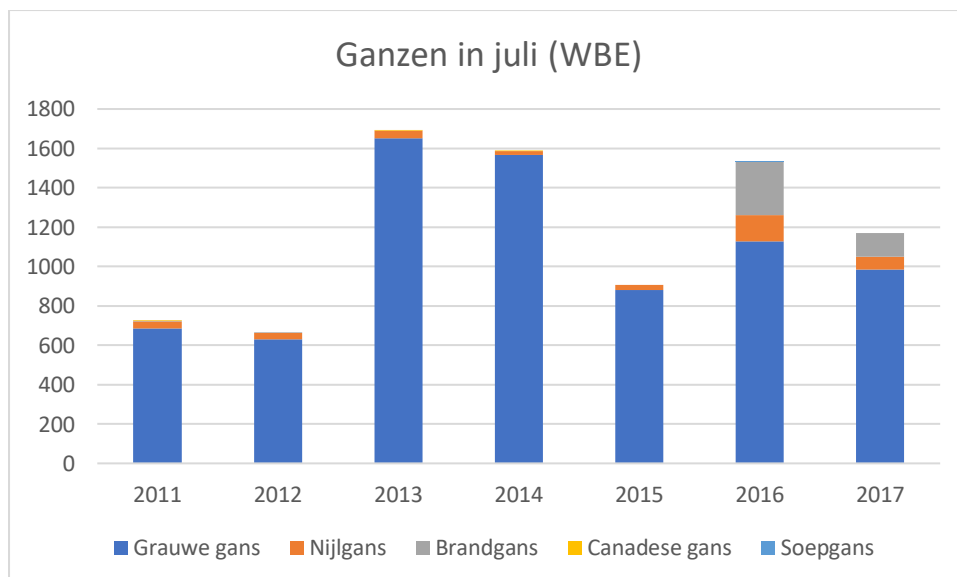
Julitelling Sovon/WBE

Ook in juli worden de standganzen geteld door Sovon en de WBE. De jonge ganzen zijn dan vliegvlug en de ouders zijn dan uit de rui. Jonge ganzen zijn dan alleen voor ervaren tellers te

onderscheiden van volwassen ganzen en worden daarom niet apart geteld bij deze telling. Het telgebied is het hele eiland, waarbij ook de verspreiding over de telgebieden bekend is (zie fig. 3.5, let op niet lineaire tijdschaal en fig. 3.6). Bij de WBE fluctueren de aantallen sinds 2011 tussen de 700 en 1650 vogels, bij Sovon stijgen ze sinds 2015 van 500 tot 1500. Of de fluctuaties bepaald worden doordat er ook zwervers van de wal of andere eilanden naar Terschelling komen, of dat Terschellinger vogels naar de wal of naar de andere eilanden vliegen is op dit moment niet duidelijk. In Fryslân groeit het aantal grauwe ganzen als standvogel gemiddeld meer dan 10% per jaar.

Figuur 3.5 Grauwe ganzen op Terschelling in juli. Bron: Sovon

Figuur 3.6. Aantal ganzen per soort op Terschelling half juli, Bron: WBE

Wintertellingen

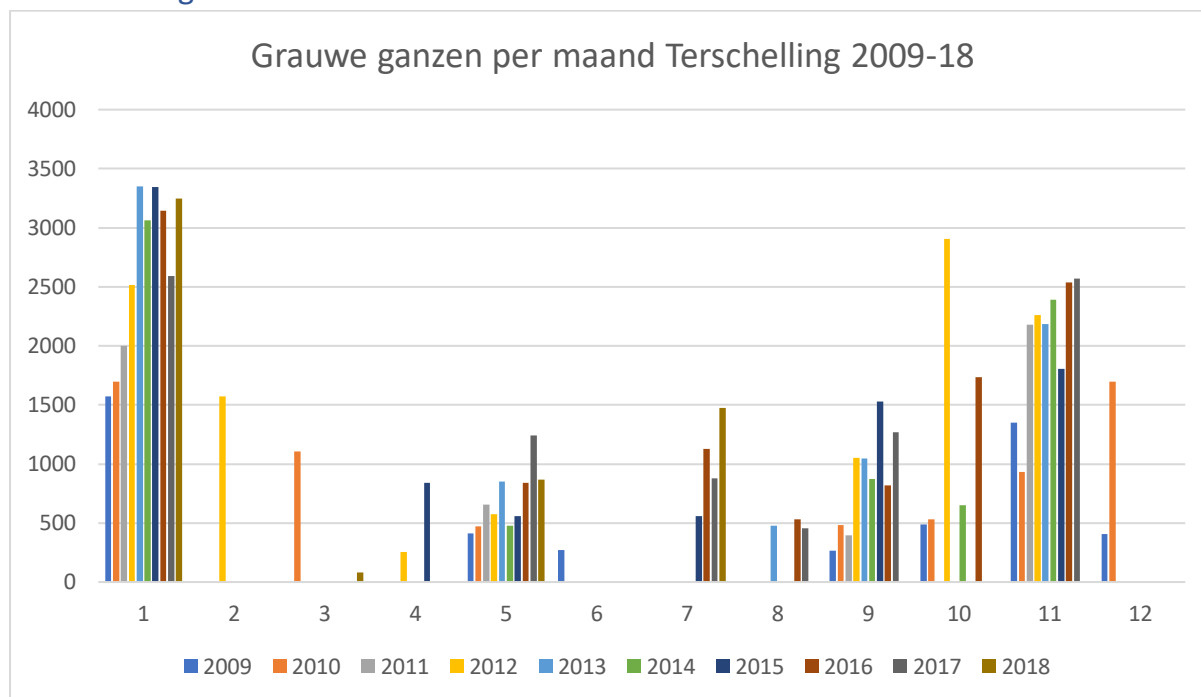

Fig. 3.7. Grauwe ganzen per maand op Terschelling. Bron: Sovon.

Van september tot april telt Sovon alle watervogels, waaronder de grauwe ganzen, van september tot april, zie figuur 3.7. Van maart t/m september geven de maandelijkse tellingen het aantal standganzen, vanaf oktober komen daar de trekganzen bij wat zich uit in grotere aantallen. In november worden over de periode 2011-2018 tussen de 2000 en 2500 ganzen geteld. De hoogste aantallen vallen in januari, van 2009 tot 2013 tussen de 1500 en 2500 stuks en daarna tussen 2013 en 2018 van 3000 tot 3300.

Terugmeldingen Ruiers

Uit terugmeldingen van tijdens de rui geringde standganzen in Nederland blijkt dat zij 95 % van de tijd doorbrengen in Nederland. Vogels worden daarbij ook gemeld van andere plekken in Nederland dan waar ze geringd zijn. Vooral jonge vogels (ze broeden veelal pas vanaf hun 4e jaar), vogels die geen broedplek vinden of waarvan het broedsel mislukt kunnen in groepen rondzwerven.

Doel van het ringen op Terschelling is te onderzoeken welke locaties de populatie ganzen, die beschouwd wordt als Terschellinger standganzen gebruikt en in hoeverre het een aparte standpopulatie is of dat er uitwisseling is met andere populaties.

Vangen van ruiende ganzen is op Terschelling in begin juni goed mogelijk. Er zijn in 2016, 2017, 2018 en 2019 op twee locaties grauwe ganzen (bij Groene Landen en Liesingerplak) geringd; op 3 juni 2016 ging het om 200 exemplaren, verdeeld over de Groene Landen en Liesingerplak (ringer Berend Voslamber, Sovon). Brandganzen zijn in 2017, 2018, 2019 geringd bij de 1e duintjes Groede Boschplaat (ringer Henk van der Jeugd, Sovon).

Een deel van de resultaten kan door SBB ingezien worden (per geringde gans is er al een flink aantal terugmeldingen te zien). Van de op Terschelling tijdens de rui geringde vogels zijn

terugmeldingen van Texel, Ameland, Friesland, Zeeland en de grote rivieren. Er kunnen natuurlijk ook tussen de gevangen en geringde ganzen vogels van elders zijn, die op Terschelling ruilen. Geadviseerd wordt om een overzicht te maken van het ringen van de ganzen (data, locaties, aantal van met halsbanden geringde ganzen). SBB werkt de telgegevens najaar 2019 uit, het resultaat kan in het jaarlijks evaluatie overleg van november 2019 worden gepresenteerd. Interessant is om ook de waarnemingen van ganzen die elders geringd zijn en op Terschelling waargenomen zijn in beeld te brengen. Geadviseerd wordt tevens de uren en kosten van ringers en SBB in beeld te brengen.

4. Schade door standganzen

Natuurschade

In het Natura 2000 Beheerplan Terschelling (2016) is het ganzenvraagstuk een punt van aandacht. Er is een groeiende populatie grauwe ganzen die op het eiland broedt en het hele jaar verblijft. Deze veroorzaken schade aan de landbouw en kunnen ook een negatieve invloed op de natuur in de duinen uitoefenen. In hoofdstuk 3.6.2 van het beheerplan zijn mogelijke knelpunten voor met name de duinvalleien genoemd: *‘Een mogelijk knelpunt voor de duinplassen en natte duinvalleien, wordt gevormd door de grauwe ganzen. Het gaat daarbij om bemesting van het water en van de bodem. Daarnaast vreten ze de water en oeverplanten en woelen ze de bodem om op zoek naar eetbare worteldelen. De schade aan de vegetatie kan aanzienlijk zijn.’* Bij verscheidene gebieden in de duinen (gebieden pg 336-353 Beheerplan), waar herstel van vochtige duinvalleien aan de orde is wordt aangegeven: *‘In verband met de groeiende populatie grauwe ganzen zullen maatregelen worden uitgevoerd om de populatie verder in te dammen (maatregel 32, niet op kaart).’* Het betreft de Kroonpolders, Groene strand, Duinvlakte met valleien en kopjes, Duinmassief met hogere valleien, Duingebied met doorstroomvalleien met permanent water en de Koegelwieckvallei.

De natuurschade door vermesting en hoge begrazingsdruk in voedselarme duinvalleien en duinmeertjes is beschreven door Zumkehr, P.J., 2012 (Grauwe ganzen in het duingebied van Terschelling. De effecten van het graasgedrag van volwassen dieren en kuikens op kwetsbare vegetaties van de duinen en de mogelijkheden tot het reduceren van de omvang van de populatie, februari 2012). Negatieve effecten ontstaan door eutrofiëring als gevolg van vermesting. Vooral in vegetaties van de oeverkruidklasse treden negatieve effecten op de botanische samenstelling op. Negatieve effecten worden ook verwacht op moerasvegetaties van de associatie van drienvrige zegge en zwarte zegge, en mogelijk op het dwergbiezenverbond. Deze vegetatietypen komen nergens in Nederland in zo grote mate voor als in de duinvalleien van Terschelling. Staatsbosbeheer heeft een belangrijke verantwoordelijkheid in het behoud van de vegetaties voor de toekomst. In drogere delen van de valleien is de graasdruk minder, maar negatieve effecten op de vegetatie zijn ook hier niet uitgesloten. De genoemde natuurlijke graslandvegetaties en watervegetaties in de vochtige duinvalleien zijn instandhoudingsdoelen. Ook het instandhoudingsdoel drijvende waterweegbree, onderdeel van de watervegetaties, wordt hierdoor negatief beïnvloed.

De aanwezigheid van het ganzenfoerageergebied maakt dat de standganzen vrijwel het hele jaar door in overvloed te eten hebben in de polder, door de aanwezigheid van kort eiwit rijk gras. Dit

heeft mede geleid tot de groei van de standpopulatie en de hoeveelheid mest van de ganzen in de duinen.

De investeringskosten die in 2008 en 2009 gedaan zijn om 30 jaar lang vochtige valleien te creëren bedragen ca € 330.000 voor totaal 22 ha (Life-gelden € 15.000/ha) .

Volgens Kleef e.a. 2017 is er risico op verspreiding van watercrassula door watervogels zoals ganzen, die de duinen als slaapplek en broedplek gebruiken. Watercrassula is een exoot, die in de vochtige delen van de duinen een grote plaag vormde, en grootschalig aangepakt is; in de duinmeertjes wordt watercrassula nu 5 jaar gemonitord en met de hand verwijderd.

Een globale schatting van de recentelijk gemaakte kosten van het verwijderen van 20 hectare watercrassula bedraagt € 2.000.000 (excl. uren SBB). De watercrassula is niet geheel verdwenen en monitoring en met de hand verwijderen blijft de komende vijf jaar nodig. Deze gebieden zijn niet toegankelijk.

Binnen het Natura 2000-gebied Duinen Terschelling liggen de duinlanden die van oudsher in gebruik zijn bij Terschellinger veehouders. De duinlanden staan in de winter deels onder water en worden mede daardoor steeds vaker bezocht door groepen grauwe (stand)ganzen. De schade op de duinlanden kenmerkt zich o.a. door slemp.

De weidevogels in de polder hebben geen last van de standganzen, maar lijken wel last te hebben van de door de trekganzen kort afgegrasde grasmat. Ook de voorliggende Aanpak Standganzen, het laten uitvoeren van onderzoeken en voortoetsen en de daaruit voortkomende jaarlijkse beheermaatregelen kosten tijd en geld.

Landbouwschade

Getaxeerd	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
zomerschade	9.954	10.064	7.303	1.060	3.828	5.645	2.268
winterschade	191.954	248.005	234.232	251.373	251.350	348.165	296.820
	2010-2011	2011-2012	2012-2013	2013-2014	2014-2015	2015-2016	2016-2017

Fig.4.1. Getaxeerde zomer- en winterschade Terschelling in euro's. Bron: Waddenvogels.

Collectief Waddenvogels heeft de in figuur 4.1. getaxeerde schade voor alle ganzensoorten samen geregistreerd. Deze is conform de definities van BIJ12 Faunazaken uitgesplitst naar zomerschade (1 april – 1 oktober) en winterschade (1 oktober – 1 april). Bepalend hiervoor is het moment waarop de schade gemeld is bij BIJ12 Faunazaken. Wanneer schade voor 1 april gemeld is, loopt deze door tot het moment van aftaxatie, welke plaatsvindt voor het oogsten van de eerste snede of voordat vee voor de eerste keer wordt ingeschaard. Dit heeft tot gevolg dat een deel van de zomerschade welke na 1 april is ontstaan in het overzicht meegenomen is als winterschade. Hoewel de getaxeerde schade mede afhankelijk is van de jaarlijks wisselende prijzen voor ruwvoer kan uit figuur 4.1 wel geconcludeerd worden dat de zomerschade over de jaren sterk fluctueert, maar gering is ten opzichte van de winterschade. De winterschade is over de jaren wel flink toegenomen.

De zomerschade is geheel toe te rekenen aan de standganzen, de winterschade grotendeels aan de trekganzen (vooral rotganzen en brandganzen, die in veel grotere aantallen voorkomen dan

de grauwe ganzen). Maar omdat de standganzen onder de grauwe ganzen deels in de zomer ook op het eiland zijn, veroorzaken deze ook een deel van de winterschade. Figuur 3.7 geeft een indicatie van de verhouding standganzen/trekganzen voor de grauwe gans.

Het risico op besmetting met watercrassula door mens, dier en machines in agrarisch gebied is niet zo groot, doordat daar geen vochtige, kale plekken zijn; de concurrentiekracht van gras lijkt groot genoeg om vestiging te voorkomen. Watercrassula kan zich vestigen in natte kale taluds. Het is dus van belang dat met sloot maaien geen taluds beschadigd worden. Taluds met weinig begroeiing behoeven aandacht. Brakke wateren zijn minder aantrekkelijk voor de watercrassula. Bij de uitgevoerde bestrijding van watercrassula in de duinen is controle van de omgeving onderdeel van het project en nazorg periode. Afhankelijk van het risico zal de frequentie van inspectie bepaald worden. Voor de wateren van Wetterskip Fryslân/de polder is nog geen frequentie bepaald. Voor de uit te voeren inspecties worden de komende periode mensen van de verschillende betrokken overheden opgeleid. In de voorlichtingsmomenten die al hebben plaatsgevonden zijn ook bedrijven, die werk uitvoeren in de sloten, meegenomen. Wanneer er vermoeden bestaat dat ergens watercrassula zit, is gevraagd de exacte locatie op te nemen en deze door te geven aan SBB.

Tegemoetkoming in schade

In getaxeerde landbouwschade kan de Provincie via BIJ12 Faunazaken een tegemoetkoming verlenen. Opgemerkt wordt dat vergoede schade - financieel gezien - niet langer als landbouwschade aangemerkt kan worden. Dit laat echter onverlet dat er in dat geval nog wel sprake is van maatschappelijke schade, omdat een tegemoetkoming betaald wordt uit gemeenschapsgeld.

Bij tegemoetkoming in schade geldt een verschillend regime voor gronden die buiten en die (in de periode van 1 november tot 1 juni) binnen het (soortspecifieke) foerageergebied liggen.

- In de foerageergebieden voor trekganzen van 1 november tot 1 juni bedraagt de tegemoetkoming in de schade 100%.
- Buiten de foerageergebieden en in de periode van 1 juni tot 1 november bedraagt de tegemoetkoming in het algemeen 80% van de getaxeerde schade (na aftrek van behandelkosten € 300 en eigen risico € 250). Voorwaarde is dat er adequaat verjaagd is. Door verjaging (met ondersteunend afschot) moet buiten het ganzenfoerageergebied in de WBE Terschelling een schadereductie behaald worden van 5-10% ten opzichte van het gemiddelde van de voorgaande twee jaren. Wanneer niet voldaan is aan deze doelstelling kunnen gedeputeerde staten het eigen risico verhogen naar 50%.

Adequaat gebruik houdt in dat een jager tenminste twee keer per week verjaagt met ondersteunend afschot. De acties en het daarbij geschoten aantal ganzen worden geregistreerd in het Fauna Registratie Systeem. Er wordt niet getoetst op adequaat gebruik op percelen die direct grenzen aan soortspecifiek foerageergebied, of wanneer het betreffende perceel onderdeel uitmaakt van een door een Agrarisch Collectief aangewezen weidevogelgebied (beheerpakket Open Grasland en één of meer nesten van weidevogels waarop de beheerpakketten van toepassing zijn).

5. Maatregelenoverzicht

Om de schade die standganzen op het eiland aanrichten te stabiliseren en zo mogelijk te verminderen is voortzetting van bestaande maatregelen, zoals het prikken van eieren en het schieten van ganzen nodig, maar is ook uitbreiding van deze maatregelen op andere locaties en in andere periodes van het jaar nodig en zijn ook nieuwe activiteiten noodzakelijk. Niet één afzonderlijke maatregel kan tot het beoogde resultaat leiden, maar alleen een uitgebalanceerd pakket aan maatregelen kan de aanpak van de standganzen tot een succes maken. De in figuur 5.1. aangeduide maatregelen zijn hiertoe beschouwd. Deze worden in de volgende hoofdstukken in detail besproken.

Maatregel	Gebied	Periode	Effectief	Arbeid en kosten	Veiligheid	Ecologie	Dieren welzijn	Media aandacht	Soortbescherm. Ontheffing of vrijstelling	Gebiedsbescherm. Voortoets of vergunning	Fase
Legselbeperking grauwe gans	Duinen Terschelling *	feb t/m mrt	-/o	--	-	-/o	o	o	ontheffingen overzomerende ganzen	niet nodig, staat in beheerplan	1
	Polder		++	o	o	-/o	o	o		niet nodig	1
Legselbeperking brandgans	Boschplaat	feb t/m mrt	o/+	-	-	-/o	o	o	ontheffingen overzomerende ganzen	nodig	2
Afschot koppelvormers alle ganzen	Waterplak	feb	++	o	o	-/o	-	-	ontheffing koppelvormende ganzen	geregeld 2014	1
	Rest Duinen Ters									nodig	2
	Polder									niet nodig	1
Afschot koppelvormende grauwe Gans	Waterplak	1 - 15 mrt	++	o	o	-/o	-	-	ontheffing overzomerende grauwe gans	geregeld 2014	1
	Rest Duinen Ters									nodig	2
	Polder									niet nodig	1
Afschot koppelvormende brandgans	Waterplak	1 - 15 mrt	++	o	o	-/o	-	-	ontheffing aanvragen	geregeld 2014	2
	Rest Duinen Ters									nodig	2
	Polder									niet nodig	2
Afschot overzomerende grauwe gans	Duinen Tersch.	15 sep t/m okt	+	o	o	-/o	-	-	ontheffing overzomerende grauwe gans	geregeld 2017	1
	Duingraslanden									nodig	2
	Polder	jun t/m okt	+	o	o	o	-	-		niet nodig	1
Afschot overzomerende brandgans	Duinen Terschelling	15 sep t/m okt	+	o	o	-/o	-	-	onth aanvragen	nodig	2
	Polder	jun t/m okt	+	o	o	o	-	-		niet nodig	2
Ondersteunend afschot ganzen onder vrijstelling	Duinen Terschelling	nov t/m jan	-/o	o	o	-/o	-	-	vrijstelling wijzigen door PS, niet kansrijk	nodig	3
	Duingraslanden									nodig	2
	Polder buiten foerageer gebied	nov t/m mei	-	o	o	--	-	--	provinciale vrijstelling	niet nodig	1
Afschot Nijlgans	lift mee met grauwe gans	lift mee met grauwe gans	+	o	o	-/o	-	-	prov. opdracht landelijke vrijst. niet beschermd	geregeld 2014 en 2017	1
Canadese gans											
Boeren/soepgans											
Geluiddemper	Duinen Tersch.		+	o	-	o	o	o	onth aanvragen	niet nodig	2
Vangen en doden ruiers	Duinen Terschelling	juni	++	o	o	-/o	-	-	onth aanvragen	nodig	3
	Boschplaat					--				nodig, niet	3
	Polder					o				niet nodig	3
Plaatselijk weren of afrafteren	Duinen Tersch.		+	--	o	-/o	--	-	nvt	nodig, niet	3
	Polder									niet nodig	1
Ongeschikt maken broedbiotoop	Duinen Tersch.		--	--	o	--	+	o	nvt	nodig, niet	3
Laser	Polder		-	-	--	--	--	-	niet	niet nodig	3
Legselbeperking en afschot	Boschplaat		-/+	--	o	-	o	o	ontheffingen overzomerende ganzen	nodig, niet	3

Figuur 5.1. Maatregelen, effecten en fasering. * Duinen Terschelling is excl. Boschplaat

De beschouwde maatregelen staan in de kolom 1. Deze zijn uitgesplitst naar gebied waarin ze plaatsvinden (kolom 2) en periode van het jaar (kolom 3). Afhankelijk daarvan kunnen de maatregelen verschillen in effectiviteit (mate van doelbereik), efficiency (benodigde jaarlijkse arbeid en kosten), veiligheid voor de uitvoerder, gevolgen voor de ecologie (andere natuur dan standganzen), dierenwelzijn en publieksgevoeligheid (media aandacht). Scores zijn aangeduid met ++ zeer goed, + goed, 0 neutraal, - slecht, -- zeer slecht. Een -/o voor Ecologie betekent alleen neutraal bij zorgvuldige uitvoering. Sommige maatregelen zijn direct uitvoerbaar op basis van bestaande regelgeving voor soortbescherming en gebiedsbescherming (groen), voor andere moeten eerst nog procedures worden doorlopen, welke kansrijk (geel) of niet kansrijk of niet haalbaar ingeschat zijn (rood).

De betrokken partijen hebben daarom de maatregelen gefaseerd. Fase 1 (groen) bestaat uit het 'laaghangend fruit', het planmatig aanpakken van maatregelen die soms al jarenlang plaatsvinden en uitbreiding daarvan binnen bestaande kaders. Afgesproken is om al deze maatregelen tegelijkertijd in te zetten, met uitzondering van het gebruik van de laser bij standganzen, gelet op de negatieve effectenscores van deze maatregel.

Fase 2 (geel) bestaat uit maatregelen waarvoor eerst nog afspraken met derden en/of een ontheffing in het kader van de soortbescherming en/of een vergunning in het kader van de gebiedsbescherming moet worden uitgevoerd. Deze Aanpak Standganzen kan hierbij als onderbouwing dienen. Afgesproken is om:

- Afstemming SBB met de VOC (vereniging van konijnenvangers) om op duingraslanden tussen de Badweg Oosterend en het fietspad naar paal 19 ganzenbeheer door de WBE mogelijk te maken. Dit is inmiddels gebeurd.
- Via de Faunabeheereenheid Fryslân uitbreiding van het werkingsgebied van de ontheffing voor afschot van de overzomerende brandganzen aan te vragen bij de provincie. Deze moet gelden in de periodes van 1 t/m 15 maart en van 15 september t/m 31 oktober.
- Via de Faunabeheereenheid Fryslân aanvragen van een ontheffing voor een geluiddemper op het geweer bij het ministerie van LNV voor gebruik door personeel van Staatsbosbeheer. Een voortoets in het kader van de gebiedsbescherming te laten uitvoeren voor afschot van koppelvormende brandganzen en voor uitbreiding buiten Waterplak van afschot van koppelvormende grauwe ganzen in Natura 2000 gebied Duinen van Terschelling in de periode van 1 februari t/m 15 maart.
- Een voortoets in het kader van de gebiedsbescherming te laten uitvoeren voor afschot van overzomerende brandganzen in Natura 2000 gebied Duinen van Terschelling en voor uitbreiding van het afschot van grauwe ganzen en brandganzen binnen de duingraslanden die gelegen zijn tussen de Badweg Oosterend en het fietspad naar paal 19, in de periode van 15 september t/m 31 oktober.
- Een voortoets in het kader van de gebiedsbescherming te laten uitvoeren voor afschot van grauwe ganzen op duingraslanden in Natura 2000 gebied Duinen van Terschelling in de periode van 1 november t/m januari.
- Via een voortoets aan de Provincie vragen om de dijkslot als maatwerkafpraak vast te leggen in relatie tot de buitendijkse slaapplek van ganzen, zie hoofdstuk 8 onder 'Omgang met natuurwaarden'.

- De kosten van huidige maatregelen en toekomstige maatregelen zijn opgenomen voor zover zij aangeleverd zijn door betrokken partijen/beschikbaar waren. Geadviseerd wordt om deze bij de jaarlijkse evaluatie aan te vullen en in een tabel op te nemen.

Fase 3 (rood) bestaat uit maatregelen die op dit moment om uiteenlopende redenen niet haalbaar worden geacht, omdat de kans op het aanpassen of slagen van een procedure of het slagen van een toetsing niet kansrijk wordt geacht en/of de natuurschade door SBB te hoog wordt geacht (plaatselijk weren of afrasteren en ongeschikt maken broedbiotoop Natura 2000, aanpak van ruiers en afschot op de Boschplaat). De haalbaarheid kan in het kader van de jaarlijkse evaluatie aan de orde komen, indien wijzigingen optreden in genoemde redenen.

Afgelopen jaar was er nergens in Nederland buiten de 20 km zone rond Schiphol meer een ontheffing in werking om grauwe ganzen te vangen en vergassen. Door een recente uitspraak van de Afdeling Bestuursrecht van de Raad van State wordt het vangen van ruiende ganzen en doden met koolzuurgas in andere provincies weer toegepast. In Fryslân moet hiervoor, indien de terreinbeheerder dat wenst, eerst een ontheffing in het kader van de soortbescherming en een vergunning in het kader van de gebiedsbescherming door GS worden verleend. De WBE heeft ethische bezwaren tegen vangen en vergassen, maar respecteert de wens van SBB en andere partijen om hierop actie te ondernemen. In het evaluatie overleg van november 2019 kan dit punt aan de orde gesteld worden.

Recent is besloten bij SBB om in 2020 een experiment met legselbeperking van brandganzen op de Boschplaat uit te voeren. Een voortoets gebiedsbescherming is noodzakelijk. In het evaluatie overleg van november 2019 kan de aanpak hiervan worden doorgenomen.

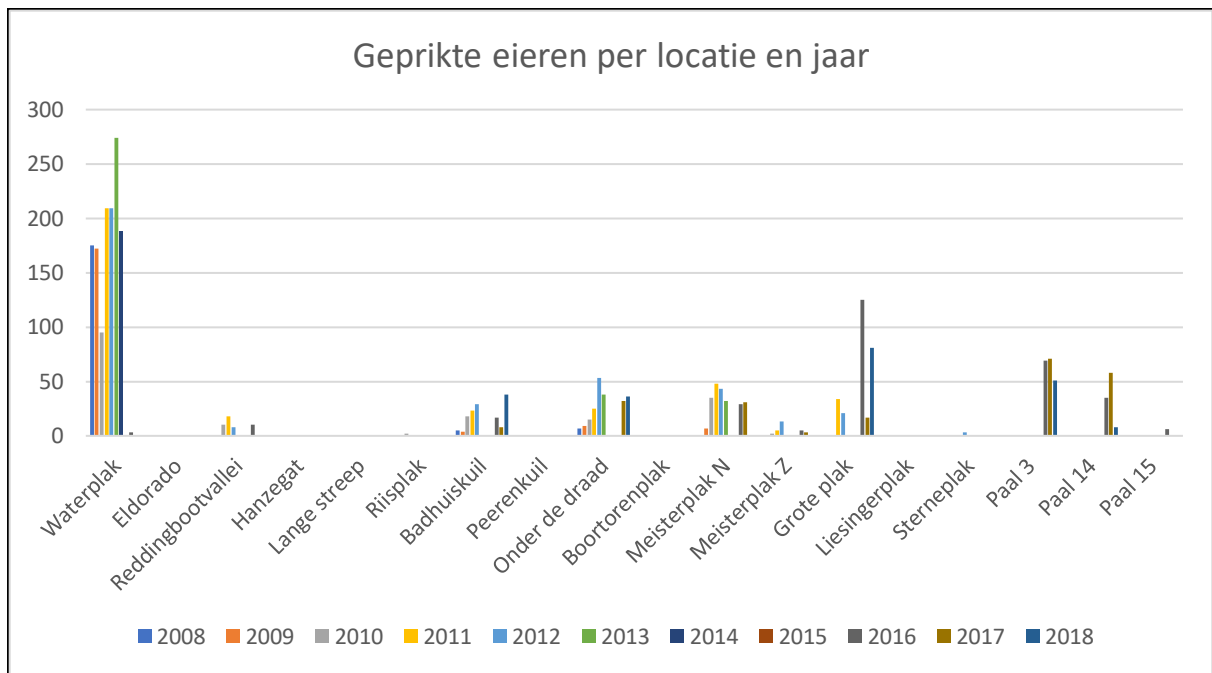
6. Legselbeperking

Duinen Terschelling

Het Natura 2000 Beheerplan Duinen Terschelling vermeldt als bestaand gebruik onder Beheer en onderhoud Fauna: *‘Er vindt op het eiland doelgericht faunabeheer (55 t/m 60) plaats door een Wildbeheereenheid (WBE) Terschelling. Dit faunabeheer vindt plaats in nauw overleg conform de wettelijke mogelijkheden, de faunabeheerplannen van de FBE Friesland, de verleende ontheffingen en conform een faunabeheerovereenkomsten goed overleg met Staatsbosbeheer plaats’.*

Over legselbeperking staat het volgende: *‘Om te voorkomen dat overzomerende ganzen sterk uitbreiden, worden eieren van nijlganzen, Canadese en grauwe ganzen geschud (59). Hierbij wordt rekening gehouden met de broedgevallen zoals van de kiekendieven volgens de aanwijzingen in de Vogelrichtlijn’.*

Legselbeperking is bestaand gebruik volgens het Natura 2000 Beheerplan Terschelling. Er worden door SBB sinds 2008 eieren van grauwe ganzen geprikt in: Waterplak, Eldorado, Reddingbootvallei, Hanzegat, Lange streep, Rijsplak, Badhuiskuil, Peerenkuil, Onder de draad, Boortorenplak, Meisterplak N en Z, Grote Plak, Liesingerplak, Sterneplak, Paal 3, Paal 14 en Paal 15.

Figuur 6.1. Aantal geprikte eieren per locatie en jaar

Uit een door SBB uitgevoerd onderzoek bleek, dat rond 10 april het merendeel van de ganzennesten bebroed wordt. Zo laat in het broedseizoen prikken is echter onmogelijk in verband met verstoring van andere vogels. Daarom worden op bovengenoemde locaties eind maart op één dag alle eieren in de nesten geprikt, waarbij de geprikte eieren blijven liggen. Het aantal nesten en het aantal geprikte eieren wordt geregistreerd (zie figuur 6.1). Bij de meeste nesten worden later nog wat eieren bijgelegd. Dat betekent dat deze ganzenparen minder jongen hebben en deze verzorgen en niet weer een nieuw nest beginnen. Als het voedsel voor de jongen in de populatie niet een beperkende factor is zal dit tot effect hebben dat er in totaal minder jongen groot komen in de populatie. Het verwijderen van alle eieren verwijderen helpt niet, omdat de ganzen dan opnieuw het nest gaan vullen of op een andere plek beginnen. De genten letten goed op of een plek veilig is. Dit laatste leidt er bij verwijderen of vertrappen van eieren toe dat de nesten steeds moeilijker bereikbaar worden of dat op een nieuwe locatie begonnen wordt.

Boschplaat

Op de Boschplaat worden tot nu toe geen eieren geprikt. De nesten zijn merendeels gelegen over een strook van 1 km. Het idee is met een drone met warmtecamera de nesten te inventariseren, de locaties met GPS vast te leggen en de eieren te prikken. Een voortoets gebiedsbescherming is noodzakelijk. In het evaluatie overleg van november 2019 kan de aanpak hiervan worden doorgenomen.

Polder

De broedgelegenheid in de polder is gering (maximaal 20 nesten in 2018), omdat de ganzen voorkeur geven aan locaties waar riet en breder water aanwezig zijn, zoals bij de Formerumerkooi (privé). In de Formerumerkooi wordt niet aan legselbeperking gedaan. Om de ontwikkeling van de broedende standganzen in de polder te volgen willen de partijen het zoeken en prikken van eieren in de polder formaliseren en planmatig aan te pakken; dit kan effectief zijn.

Effectiviteit

SBB prikt al sinds 2008 op Terschelling eieren van grauwe ganzen. Een deel van de nesten wordt niet gevonden. Waarschijnlijk komen er in de geprikte nesten slechts enkele jongen uit. In hoeverre dit leidde tot een vertraging van de groei van de populatie grauwe ganzen is niet aan te geven.

Het aantal jongen per paar dat half mei nog in leven is fluctueerde gedurende de elf jaar dat er geprikt wordt weinig en lag gemiddeld op 4 pullen. De standpopulatie is groter dan het aantal paren met pullen, omdat ook vogels niet tot broeden gekomen zijn en veel vogels pas vanaf hun vierde jaar gaan broeden (zie figuur 3.3). Hoeveel procent er verdwijnt tussen half mei en half juli is niet bekend. Het percentage eerstejaars van grauwe gans in de julitelling is op Terschelling niet bekend. De percentages eerstejaars van grauwe gans in Groningen en Friesland, kwamen op basis van de julitelling in 2015 op 20-21 %. Het zijn daarmee de provincies waar de ganzenpopulaties nog het snelst groeien, landelijk lag de groei op 12%.

Op grond van de literatuur is er aanleiding om de effectiviteit van legselbeperking in natuurgebied te betwifelen:

- Voslamber (2010) toonde aan dat er geen enkel verschil te zien was in groeisnelheid van populaties waar de nesten gedurende een aantal jaren onklaar zijn gemaakt (10 populaties) en waar niet ingegrepen was (26 populaties). Wel bleek een duidelijk effect van de leeftijd van de populatie op de groeisnelheid; hoe ouder een populatie des te geringer de groei. Hij beschreef dat op Texel in 2005 alle gevonden eieren met veel inspanning werden geprikt (ca 200 mandagen werk!) en de effectiviteit van deze maatregelen werd nauwgezet gemonitord (Hondshorst & Voorbergen, 2005). Aan het einde van het broedseizoen werden toch nog minstens 377 families met minimaal 1280 jongen geteld. Dit betekent dat op Texel zeker een derde deel van de nesten niet werd gevonden of dat een deel van de ganzen opnieuw startte. Daarbij komt dat de jongen die wel groot werden minder concurrentie hadden om goed voedsel op te nemen. Hierdoor was hun conditie beter en daarmee de kans om later zelf als broedvogel terug te keren (Nilsson e.a., 1997). Het bleek zelfs met inzet van die mankracht onmogelijk om alle nesten te vinden.
- Kleefstra R. (2016) constateert dat in De Deelen (een van de langst bezette broedgebieden van Nederland sinds 1980, beheerd door SBB) de aantallen jongen die in de periode 2003-2015 werden vastgesteld vrij constant waren, terwijl ingrepen sterk varieerden van niets doen (2003 en 2007), het plaatsen van een kuikenraster rond het gebied (2008 en 2009) tot het zo veel mogelijk prikken van eieren (2010-2015) en het volledig 'vernietigen' van nesten in 2016. Alle nesten konden niet worden gevonden. Het aantal jongen dat de kolonie produceert lijkt jaarlijks op eenzelfde niveau te liggen van 0,2-0,3 jongen gemiddeld per paar. Ook hier blijft men overigens de eieren aanpakken.

In de polder zijn relatief weinig geschikte broedlocaties, worden de eieren relatief gemakkelijk gevonden en zal het effect van prikken naar verwachting groter zijn dan in de duinen; wat echter uitkomt treft in de polder een optimaal opgroeigebied aan.

Kosten en arbeid

Jaarlijks worden door SSB de pullen geteld en eieren geprikt. De tijd voor voorbereiding, monitoring en verwerken data bedraagt 2 dagen. Uitvoering van het prikken gebeurt op één dag met 25 personen die 4 uur actief zijn. Nazorg vindt plaats in de vorm van pullen tellen gebeurt door één persoon gedurende één dag. Omdat eierprikken zeer arbeidsintensief is en omdat SBB de transparantie wil waarborgen worden ook mensen van buiten Staatsbosbeheer gevraagd mee te helpen onder regie van SBB. Er zijn 25 eierprikkers per jaar nodig, waarvan 5 binnen SBB. Een SBB medewerker kost € 35/uur. Zie ook evaluatie voor vrijwilligers.

Veiligheid

Veiligheid is ook een aandachtspunt. In de duinen is vaak amper bij de nesten te komen. Deze liggen veelal direct in rietkanten aan open water, maar zijn per boot onbereikbaar en bij het lopen in een waadpak kunnen er in de duinmeertjes gevaarlijke situaties voor mensen zijn. In de Kroonspolder is prikken hierom slechts beperkt mogelijk.

Omgang met natuurwaarden

Het eieren prikken in de duinen gebeurt onder regie van SBB. Daarbij wordt rekening gehouden met broedvogelsoorten. In situaties waarin betreden van het gebied in strijd is met de natuurdoelen, zoals rond de aalscholverkolonie, bij vestiging van lepelaars en bruine kiekendief of wanneer betreding vanwege het beheer van watercrassula niet mogelijk is, kan het prikken geen doorgang vinden. Het einde van de periode wordt bepaald door de start van het broedproces (inclusief vestiging in territoria of arriveren op broedlocatie) van gevoelige vogels, zoals bruine kiekendief, rietzanger of lepelaar. Deze methode werd ook al gehanteerd ten tijde van het opstellen van het Beheerplan Natura 2000 en, na beoordeling van de wijze waarop geteld werd, als bestaand gebruik opgenomen.

In de polder wordt bij de uitvoering rekening gehouden met broedende weidevogels. Hetzelfde geldt voor rietkragen waarin rietvogels broeden. Er moet rekening gehouden worden met foeragerende en rustende steltlopers en eenden bij de plasjes en vogels in rietkragen.

Regelgeving

Legselbeperking van grauwe ganzen in de maanden februari t/m mei is mogelijk op basis van de ontheffing voor overzomerende ganzen. Een machtiging kan door de FBE of door de WBE worden afgegeven aan een grondgebruiker of een jachtaktehouder. Legselbeperking mag ook worden uitgevoerd door personen die door de gemachtigde zijn aangewezen. Bij legselbeperking moeten tenminste 2 eieren in het nest worden achtergelaten. Wel moeten alle eieren worden geschud, geprikt of anderszins worden behandeld.

Binnen begrensde foerageergebieden mag slechts gebruik van de ontheffing worden gemaakt onder voorwaarde dat daar aanwezige trek ganzen niet worden verontrust. Hiernaast kan het weidevogelbeheer randvoorwaarden stellen aan legselbeperking van ganzen.

De resultaten van het gebruik van de machtiging dienen te worden vastgelegd in het Fauna Registratie Systeem (FRS) dat beheerd wordt door de Faunabeheereenheid Fryslân. Over de jaren 2014-2018 is alleen in maart 2018 legselbeperking van de grauwe gans geregistreerd in de Kroonpolders; daar zijn in overleg met SBB 206 eieren in 41 nesten behandeld.

Uitvoering

De uitvoering kan alleen een succes worden als alle partijen volgens plan te werk gaan en hierin samen optrekken. In figuur 6.2. staat het stroomschema voor eierprikken. Daaruit blijkt welke deelnemende partij welke taken vervult. Een samenvatting van de omgang met natuurwaarden wordt apart gegeven. Voorwaarden en werkproces van de activiteiten zijn samengevat in de bijlagen. De voortgang wordt jaarlijks geëvalueerd.

Stroomschema

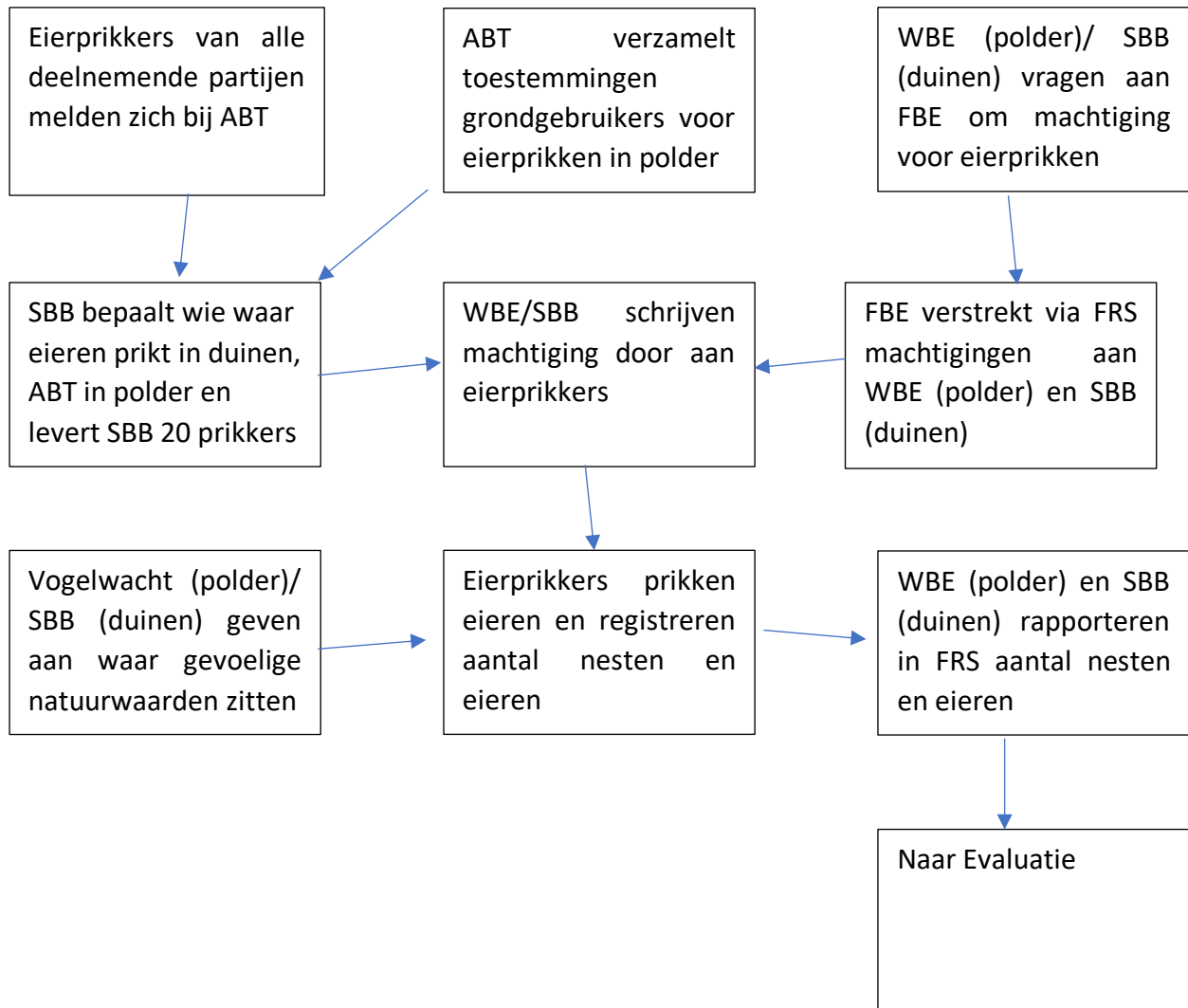

Fig.6.2. Stroomschema eierprikken

7. Afschot ganzen algemeen

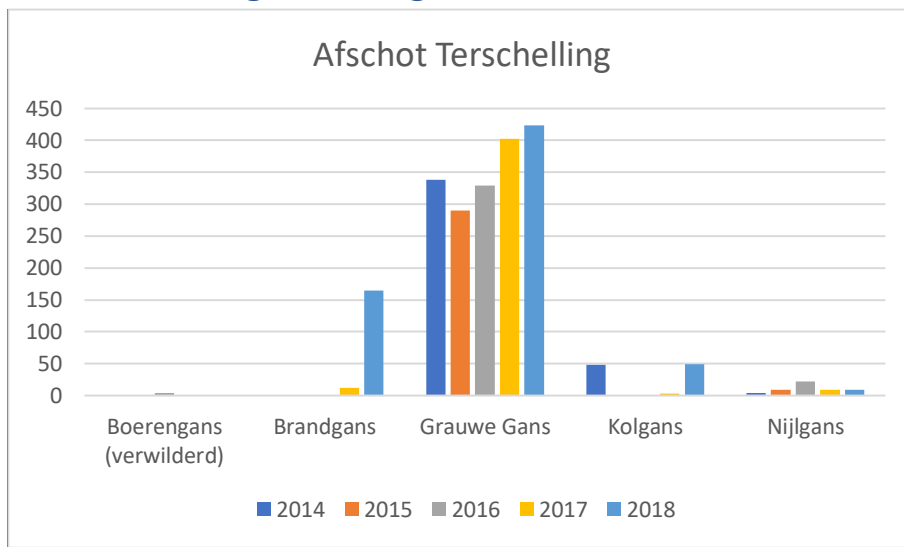

Fig.7.1. Afschot ganzen op Terschelling in de jaren 2014 t/m 2018. Bron: FRS

Fig. 7.1. toont het afschot van ganzen van ganzen op Terschelling over de jaren 2014-2018. Hieruit blijkt dat het afschot van de grauwe gans vele malen groter is dan van andere ganzensoorten en dat het afschot van de grauwe gans over de jaren 2014-2018 geleidelijk is toegenomen. Rotgansen en Canadese ganzen zijn niet geschoten.

Verreweg de meeste ganzen zijn geschoten in de polder, zie figuur 7.2.

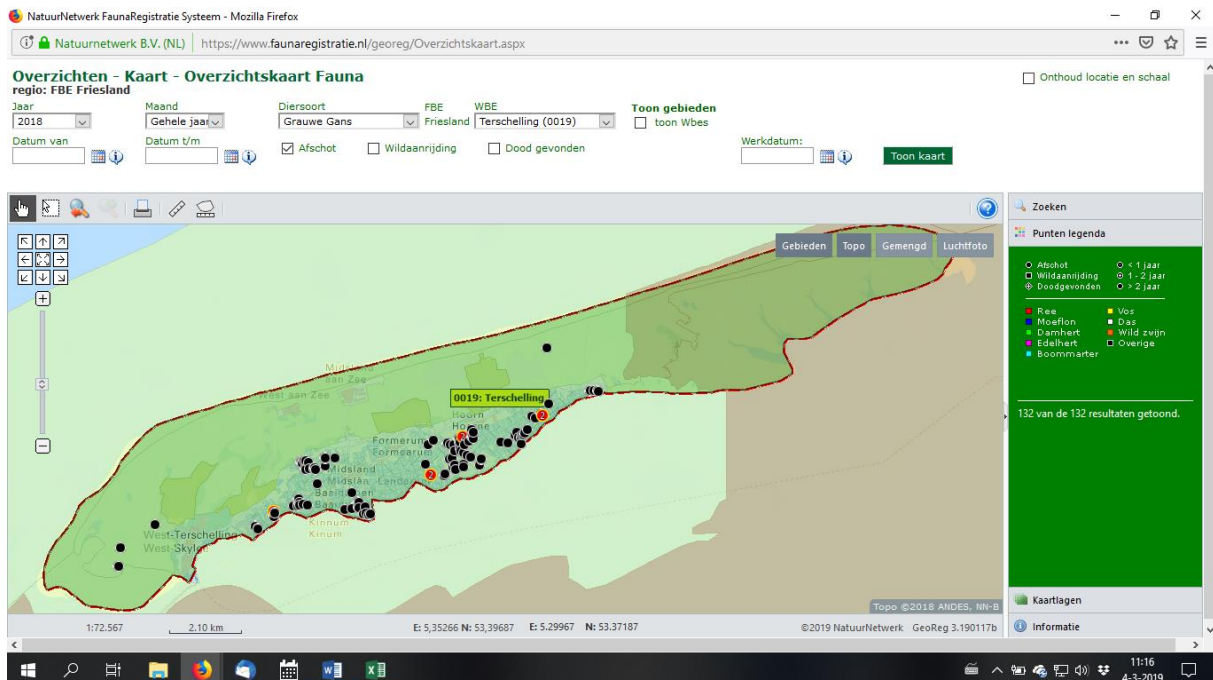

Fig.7.2. Afschot grauwe gans in 2018 binnen WBE Terschelling

Figuur 7.3. toont het afschot van grauwe ganzen op Terschelling per maand.

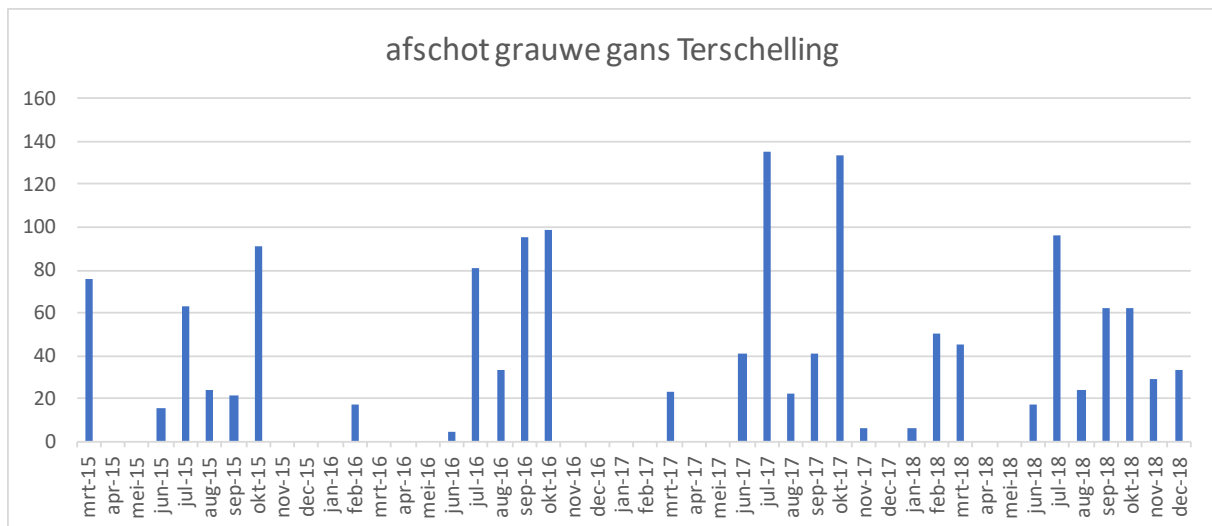

Fig.7.3. Afschot grauwe gans op Terschelling per maand. Bron: FRS

Het meeste afschot vond de afgelopen jaren plaats onder de ontheffing overzomerende grauwe gans. Deze geldt van maart t/m oktober, maar werd vooral gebruikt in de zomer. Dat is logisch, omdat dan de ganzenfoerageergebieden niet meer in werking zijn en het weidevogelbeheer beëindigd is. In juni is het afschot nog beperkt door soms nog doorlopende weidevogelcontracten. Afschot is dan voor jagers onwettelijk (ganzen in de rui en de jongen nog niet vliegvlug) en onaantrekkelijk (geringe consumptiewaarde en impact op publiek) In de zomermaanden belemmert het intense toerisme de uitvoeringsmogelijkheden. Binnen de duinen vindt in de zomer geen afschot plaats in verband met de broedtijd, al zijn veel broedvogels dan al klaar met de broedactiviteiten.

Op de Boschplaat kan geen afschot plaats in verband met natuurwaarden. Daarom zijn maatregelen op de Boschplaat in het maatregelenoverzicht figuur 5.1 opgenomen als fase 3.

Sinds november 2017 valt een deel van de polder buiten het foerageergebied en vindt ondersteunend afschot plaats onder provinciale vrijstelling in de maanden november t/m mei.

De basis voor schadebestrijding van grauwe ganzen blijkt ook uit figuur 7.4. Op afschot onder de verschillende regelingen en in verschillende periodes wordt in het vervolg nader ingegaan.

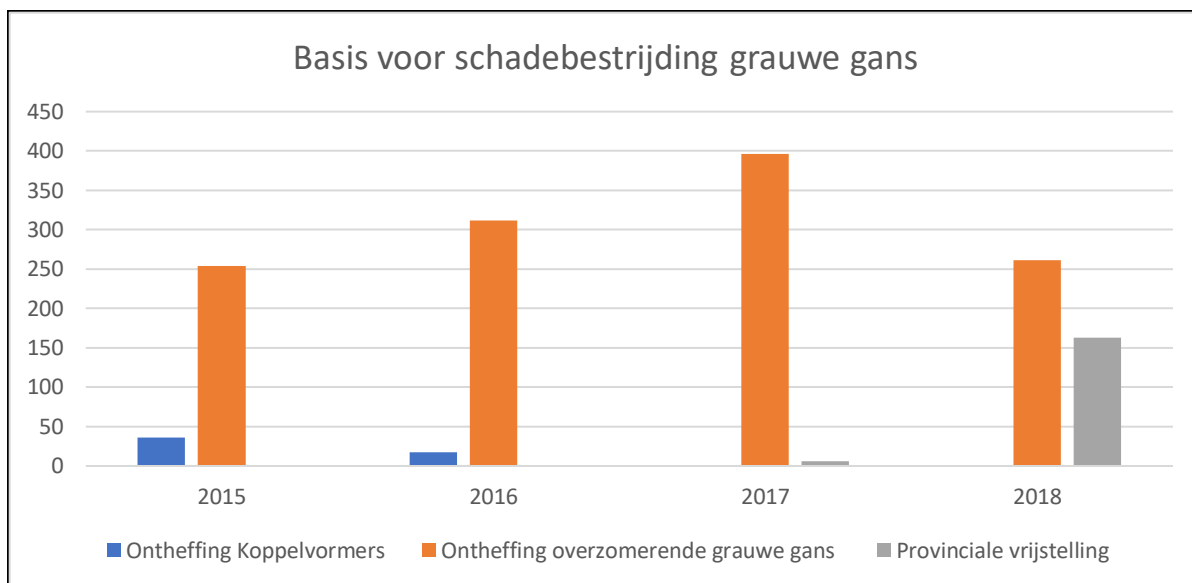

Fig. 7.4. Basis voor schadebestrijding grauwe gans

Kosten en arbeid

In het Fauna Registratie Systeem wordt per uitgevoerde actie het begin en eindtijdstip geregistreerd, evenals het eventueel geschoten aantal ganzen, zie figuur 7.5. Hieruit blijkt de arbeidsinspanning totaal en per geschoten gans. Uit figuur 7.4 blijkt dat het afschot in 2018 deels plaatsvond onder de provinciale vrijstelling; dit afschot had ten dele betrekking op trek ganzen en ten dele op stand ganzen.

jaar	aantal bejagings acties	gem. uren per actie	bestede tijd in uren	aantal gedood	gem. gedood per actie	bestede uren per gans
2015	152	2,1	319	290	1,9	1,1
2016	121	2,2	266	329	2,7	0,8
2017	145	1,8	261	445	3,1	0,6
2018	128	1,9	243	432	3,4	0,6

Fig. 7.5. Afschot ganzen. Bron: FRS

Uitvoering

De uitvoering kan alleen een succes worden als alle partijen volgens plan te werk gaan en hierin samen optrekken. In figuur 7.6. staat het stroomschema voor afschot. Daaruit blijkt welke deelnemende partij welke taken vervult. Voorwaarden en werkproces van de activiteiten zijn samengevat in de bijlagen. De voortgang wordt jaarlijks geëvalueerd (zie figuur 17.1 in Uitvoering en Evaluatie).

Stroomschema

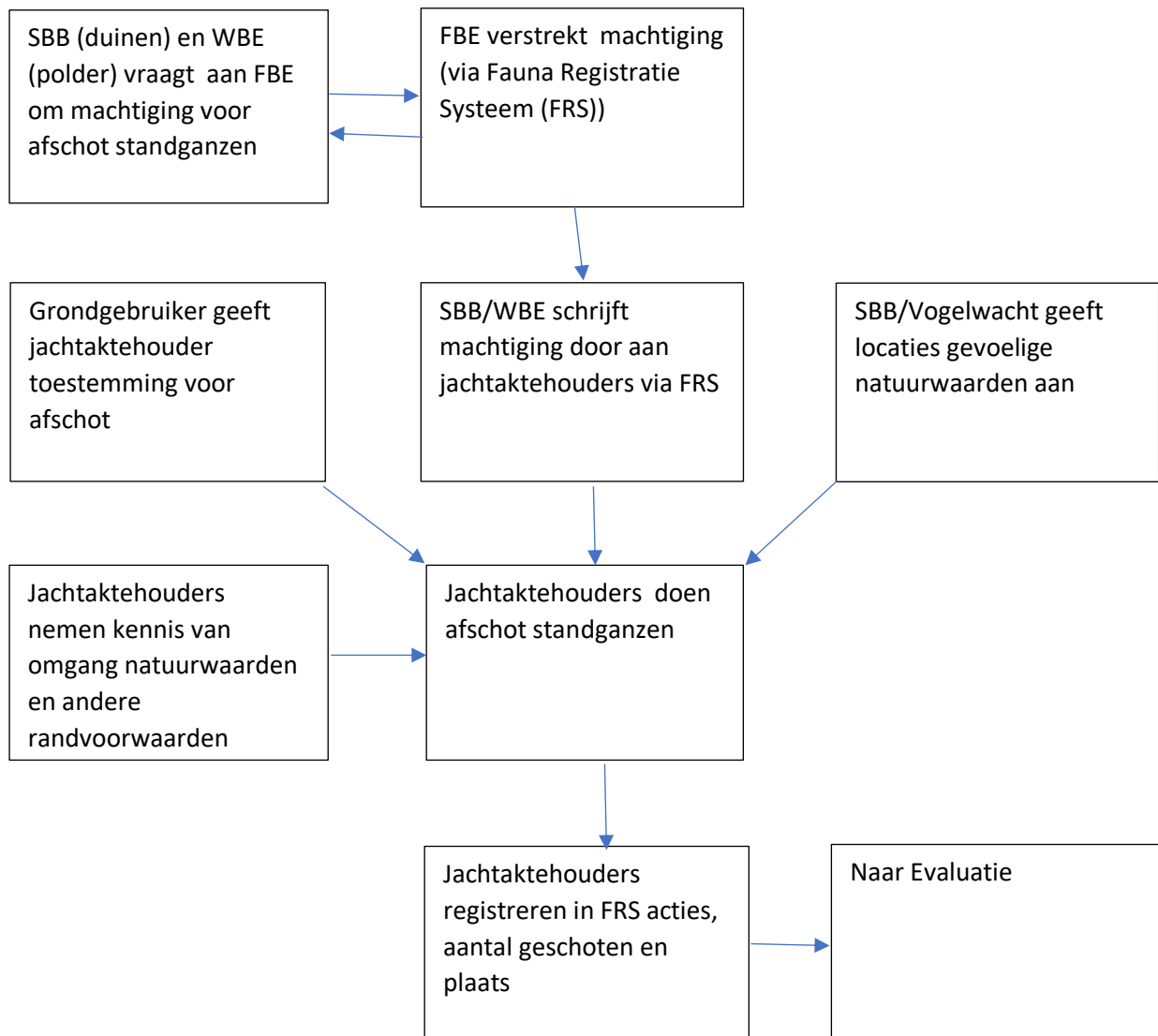

Fig. 7.6. Stroomschema afschot standganzen

8. Afschot koppelvormende ganzen

Ontheffing

Afschot van koppelvormende grauwe, brand- en kolganzen is in de maand februari mogelijk op basis van de ontheffing koppelvormende ganzen 2015-2019. Deze geeft de volgende definitie: *Onder koppelvormende ganzen worden verstaan ganzen die zich in het vroege voorjaar (februari/maart) in tweetallen ophouden in of nabij (potentieel) broedgebied. Zij zonderen zich af en houden minimaal 10 tot 25 meter afstand tot andere ganzen; de koppels foerageren als paar; zitten steeds vrij dicht bij elkaar en maken geen onderdeel meer uit van groepen foeragerende dieren. De koppels bestaan uit een mannetje en een vrouwtje en dit onderscheid kan gemaakt worden aan de hand van fysieke- en gedragskenmerken.*

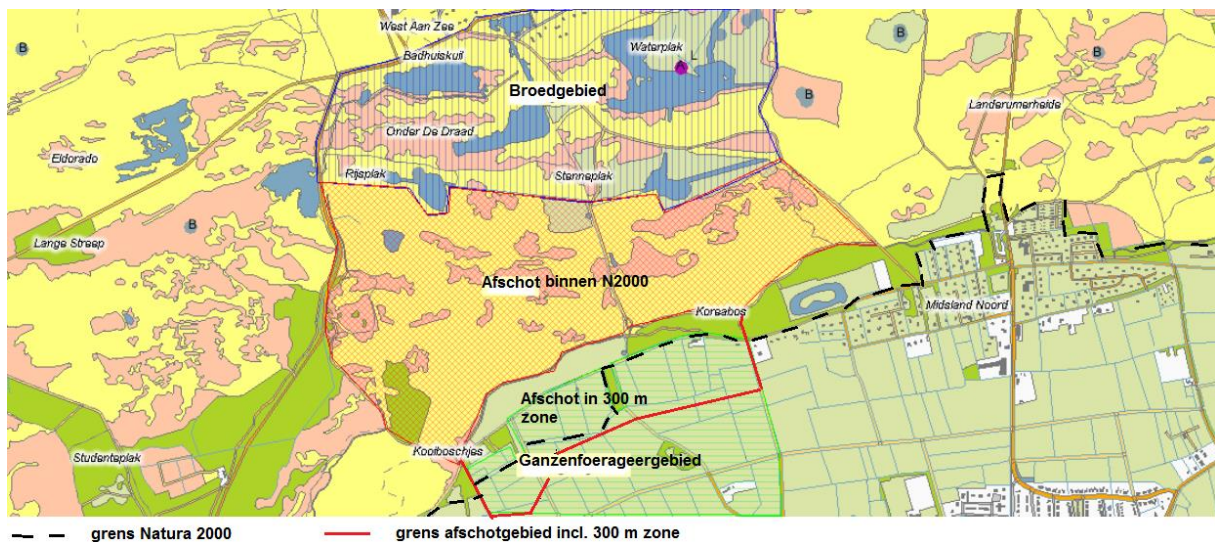
De ontheffing koppelvormende ganzen bevat ook de volgende bepaling:

In natuurgebieden en binnen een straal van 300 meter daaromheen mag slechts gebruik worden gemaakt van de ontheffing onder regie van de terrein beherende natuurbeschermingsorganisaties. Buiten deze locaties dient afschot bij voorkeur planmatig en gecoördineerd onder regie van de wildbeheereenheden plaats te vinden.

Na 1 maart is alleen afschot mogelijk van koppels grauwe ganzen rond Waterplak onder de ontheffing overzomerende grauwe gans.

Afschot koppelvormers Waterplak

Sinds 2015 vindt in de periode van 1 februari t/m 15 maart beperkt afschot van koppelvormers plaats in de duinen rond Waterplak en op de overgang van de duinen naar polder het Hogeland, zie figuur 8.1.

Figuur 8.1. Afschotlocatie koppelvormers vindt plaats in de duinen (rood gekruist gearceerd) rond het broedgebied (blauw verticaal gestreept) en in het foerageergebied in de polder (horizontaal gestreept). De aalscholverkolonie is ter plaatse van de paarse stip. Schaal 1:25.000

Naast de ontheffingen is hiervoor eind 2014 een toetsing in het kader van de gebiedsbescherming Natura 2000 uitgevoerd, omdat afschot van ganzen geen bestaand gebruik was volgens het Beheerplan Natura 2000. Wel wordt in het Beheerplan Duinen Terschelling bij verscheidene gebieden, waar herstel van vochtige duinvalleien aan de orde is aangegeven: *‘In verband met de groeiende populatie grauwe ganzen zullen maatregelen worden uitgevoerd om de populatie verder in te dammen (maatregel 32, niet op kaart).’ Het betreft de Kroonpolders, Groene strand, Duinvlakte met valleien en kopjes, Duinmassief met hogere valleien, Duingebied met doorstroomvalleien met permanent water en de Koegelwieckvallei’.* De Provincie Fryslân heeft hierop een bestuurlijk rechtsoordeel afgegeven dat afschot van koppelvormende ganzen tussen 1 februari en 15 maart in het Waterplak niet vergunningplicht is, indien dat gebeurt met inachtneming van een aantal omschreven gedragsregels en maatregelen.

De wens is het afschot te continueren. Er hebben zich echter recentelijk lepelaars gevestigd in het Waterplak. Dit betekent dat afschot wel mogelijk is, maar in de praktijk beperkt is tot aan de

terugkeer van de lepelaars, veelal laatste week februari, op de broedlocatie. Ook de aanwezigheid van aalscholvers leidt tot beperkingen.

Uitbreiding binnen Duinen Terschelling

De oppervlakte waarop koppelvormende ganzen geschoten kunnen worden binnen Duinen Terschelling wordt uitgebreid met de blauwe locaties in figuur 8.2. Het heeft de voorkeur om het afschot te doen op deze plekken langs dagelijkse trekroutes van koppelvormers tussen beoogde broedlocaties en foerageerlocaties, zoals bosranden en droge duintoppen. De contouren van de hogere duinen zijn weergegeven. Op de kaart zijn ook data aangegeven: De einddatum van 1 maart is gebaseerd op de aanwezigheid van de Bruine kiekendief in 2018. Waar de soort in 2018 niet heeft gebroed is de datum opgeschoven naar 15 maart. De kaart moet dan ook jaarlijks herzien worden. De werkwijze is in lijn met de voorwaarden en gedragsregels die in 2014 reeds getoetst zijn voor het Waterplak. Daarin wordt ook de periode van 1 februari tot 15 maart genoemd, waarbij het afschot eerder dan 15 maart kan stoppen, afhankelijk van de aankomst van een aantal broedvogelsoorten.

De provincie heeft als bevoegd gezag laten weten dat voor uitbreiding van het afschot van koppelvormende ganzen een vergunning Wet natuurbescherming vereist is, waarin de definitieve voorwaarden geformuleerd zullen worden.

Fig. 8.2. Voorstel afschot koppelvormende ganzen Bron: SBB; data kunnen jaarlijks verschillen.

Polder

Afschot van koppelvormende ganzen in de polder in februari op basis van de ontheffing koppelvormende ganzen heeft tot dusver niet plaatsgevonden. Onduidelijkheid over wanneer trekganzen verstoord worden en daarmee angst voor beoordeling door handhavers spelen hierbij een rol. De wens is aanwezig om ook in de polder de mogelijkheden die de ontheffing voor koppelvormende ganzen biedt te benutten. Dat is onder voorwaarden ook mogelijk.

Effectiviteit

De effectiviteit van afschot van koppelvormende ganzen wordt hoog geschat, omdat dit de standganzen zijn die direct op het eiland met reproductie willen beginnen.

Omgang met natuurwaarden

Afschot in de duinen en in straal van 300 m daaromheen gebeurt onder regie van SBB. Dit gebeurt onder de gedragsregels die de provincie op basis van de hiervoor nog uit te voeren voortoets/vergunning Wet natuurbescherming geeft. Einde van periode hangt samen met start van het broedproces (inclusief vestiging in territoria of broedbiotoop) van gevoelige vogels op een locatie; in de praktijk bruine kiekendief of lepelaars. In de polder biedt de ontheffing de mogelijkheid van afschot door jagers onder regie van de WBE. Uiteraard mag afschot van koppelvormende ganzen niet leiden tot opzettelijke verontrusting van in foerageergebied aanwezige trekganzen.

Dat geldt ook voor buitendijks gelegen belangrijke slaappleatsen van trekganzen, zie figuur 2.3. Artikel 5.6 lid 1 van de Verordening Wet natuurbescherming Fryslân 2017 stelt: *‘Indien er geen vastgestelde maatwerkafspraken zijn mogen in een zone van 150 meter, gerekend vanaf de grens van de nachtelijke slaappleatsen, of indien deze zijn gelegen in een speciale beschermingszone, de grens van deze zone, de in deze paragraaf genoemde soorten niet worden verontrust, verjaagd noch afgeschoten.’* Elders zijn maatwerkafspraken gemaakt tussen WBE’s namens de betreffende grondgebruikers en de betreffende terrein beherende organisaties. In dit geval is er geen terrein beherende organisatie om afspraken mee te maken over afschot in de nabijheid van deze belangrijke slaappleats, welke binnen een speciale beschermingszone ligt. Dit zou betekenen dat in een zone van 150 m, gerekend vanaf de (buiten)teen van de dijk, geen afschot mag plaatsvinden zolang er ganzen op de slaappleats aanwezig zijn. Gelet op de breedte en de hoogte van het dijklichaam tussen de slaappleats buitendijks en de polder binnendijks kan worden betoogd dat de noordoever van de dijksloot binnendijks een in het terrein goed herkenbare grens is op zodanig afstand dat ganzen door binnendijkse schoten op de slaappleats niet worden verontrust. Aan de Provincie als bevoegd gezag kan (net als op Ameland) worden voorgesteld dit als maatwerkafpraak vast te leggen.

Bij het afschot in de polder wordt verder rekening gehouden met weidevogels, groepen wadvogels, broedende rietvogels en met foeragerende en rustende steltlopers en eenden. Op veel percelen is een beheerpakket agrarisch natuur- en landschapsbeheer voor weidevogels afgesloten door de agrariërs tot 1 juni of 1 juli.

9. Afschot overzomerende grauwe gans

De Ontheffing overzomerende grauwe gans regelt het afschot als standgans van grauwe ganzen in de maanden maart t/m oktober. De wens bestaat om het afschot van standganzen op te voeren in deze periode.

Duinen Terschelling

Voor afschot van grauwe ganzen op het Waterplak in de eerste helft van maart is in 2014 een voortoets uitgevoerd. Vanaf half maart gaat het broedseizoen in en is afschot ongewenst. In het najaar is dit wel weer mogelijk binnen het gebied dat door Staatsbosbeheer is uitgegeven aan de WBE Terschelling om faunabeheer uit te voeren, zie figuur 9.1. SBB heeft daartoe in 2018 ook de maatregel 'Afschot van grauwe ganzen van 15 september tot 1 november' laten toetsen in het kader van de gebiedsbescherming Natura 2000 met een voortoets. De Provincie Fryslân heeft hierop een bestuurlijk rechtsoordeel afgegeven dat afschot van grauwe ganzen in de duinen tussen 15 september en 1 november niet vergunningplicht was, indien dat gebeurt met inachtneming van een aantal omschreven gedragsregels en maatregelen. In 2018 vond afschot van standganzen gedurende genoemde periode plaats in de duinen.

Figuur 9.1. Overzichtskartaal.

Groen: gebied dat door Staatsbosbeheer is uitgegeven aan de WBE Terschelling om faunabeheer uit te voeren. Hierbinnen zal de maatregel "afschot" schadebestrijding gans plaatsvinden.

Rood: Geen schadebestrijding, behoudens een of twee acties.

Blauw: Duingraslanden ten oosten van Badweg Oosterend. Toe te voegen aan afschotgebied WBE-Terschelling.

Duingraslanden

Het voor schadebestrijding uitgegeven gebied loopt door tot aan de Badweg Oosterend. De wens bestaat om ook de duingraslanden tot aan het fietspad naar Paal 19, welke nu verhuurd zijn aan de VOC (vereniging van konijnenvangers), hier aan toe te voegen. Er is hiertoe een afspraak gemaakt tussen SBB, WBE en VOC. Voor deze uitbreiding is echter ook een voortoets in het kader van de Wet natuurbescherming nodig. Met rotganzen die soms ook foerageren op deze duingraslanden wordt rekening gehouden.

Polder

De Ontheffing overzomerende grauwe gans regelt het afschot ook in de polder. Binnen begrensde foerageergebieden mag slechts gebruik van de ontheffing worden gemaakt onder voorwaarde dat daar aanwezige trekganzen niet worden verontrust. Ook dient rekening te worden gehouden met het Wad als belangrijke slaappleats van trekganzen. Dit betekent dat in een zone van 150 m, gerekend vanaf de (buiten)teen van de dijk, geen afschot mag plaatsvinden zolang er ganzen op de slaappleats aanwezig zijn. Zie hetgeen hierover is gezegd in hoofdstuk 8 onder Omgang met natuurwaarden.

In de voorjaarsmaanden overlappen stand- en trekganzen elkaar en zal dus aangetoond moeten worden, bij voorbeeld op basis van uiterlijke of gedragskenmerken, dat alleen geschoten wordt op standganzen en dat trekganzen niet worden verontrust. In de praktijk zal dit alleen zijn aan te tonen bij koppelvormende of broedende ganzen of ganzen met jongen.

In de voorjaarsmaanden kan afschot van standganzen in de polder echter ook conflicteren met het weidevogelbeheer. Daartoe overlegt de WBE ieder jaar met de Vogelwacht. In de periode van 1 tot 15 maart lijkt dit nog wel mogelijk, omdat de weidevogels dan nog vestigen, maar daarna is verstoring van broedsels van weidevogels niet uit te sluiten en daarmee niet toegelaten. De WBE wijst er hierbij op dat de mogelijke verstoring van weidevogels door het schieten van standganzen marginaal en tijdelijk is ten opzichte van verjaging door grondgebruikers met vlaggen, linten en/of quad, waardoor weidevogels zich niet vestigen/verdwijnen. Gericht afschot geeft minder verstoring dan andere beschikbare verjagingsmethoden.

Ook na het aflopen van de weidevogelcontracten is afschot weer mogelijk. Op Terschelling geeft de WBE aan dat de jagersethiek en weidelijkheid jagers gebieden geen ruiende ganzen en weerloze jongen te doden die bovendien dan nog een slechte consumptiewaarde hebben. In de zomermaanden belemmert ook het intense toerisme de uitvoeringsmogelijkheden en in de nazomer zijn de ganzen tijdelijk afwezig. Daardoor zal het accent voor afschot van overzomerende ganzen, net als in de duinen, komen te liggen op de periode van 15 september tot/met 31 oktober. Een voordeel is ook dat er in die periode weinig vermenging is van standganzen met trekganzen, doordat de laatste pas vanaf eind september terugkeren. Vanuit de regelgeving is er in de polder dan geen belemmering om het afschot te verhogen.

Eendenkooien

Op Terschelling geldt geen wettelijk afpalingsrecht rond de aanwezige drie eendenkooien. Er wordt in goed overleg rekening gehouden met de belangen van de kooikers.

10. Ondersteunend afschot onder provinciale vrijstelling

De Verordening Wet natuurbescherming Fryslân 2017 bevat een provinciale vrijstelling voor verjaging met ondersteunend afschot van kol - en grauwe ganzen in de maanden november t/m maart en van brandganzen in de maanden november t/m mei, zie artikel 5.6 lid 1.1. over Schadebestrijding ganzen:

... is het de grondgebruiker, ... toegestaan, ter voorkoming van belangrijke schade aan gewassen, kol-, brand- en grauwe ganzen opzettelijk te verstoren en te doden op de door hem gebruikte percelen welke zijn beteeld met: voor zover de schadebestrijding plaatsvindt buiten de ganzenfoerageergebieden of soort-specifieke ganzenfoerageergebieden gedurende de periode waarin bedoelde gebieden als zodanig door gedeputeerde staten zijn begrensd en de zich binnen deze gebieden aanwezige beschermde ganzen niet opzettelijk worden verontrust.

Polder

Deze vrijstelling biedt op Terschelling in de polder dus alleen ruimte voor schadebestrijding op brand-, kol - en grauwe ganzen in de maanden november t/m mei buiten het foerageergebied. Tot november 2017 was al het agrarisch gebied in de Terschellinger polder soortspecifiek foerageergebied, bedoeld voor het opvangen van trek ganzen in de periode van 1 november tot 1 juni. Sinds die datum doet een viertal bedrijven niet meer mee aan ganzenopvang; het betreft globaal een 100 ha in het witte gebied in figuur 10.1.

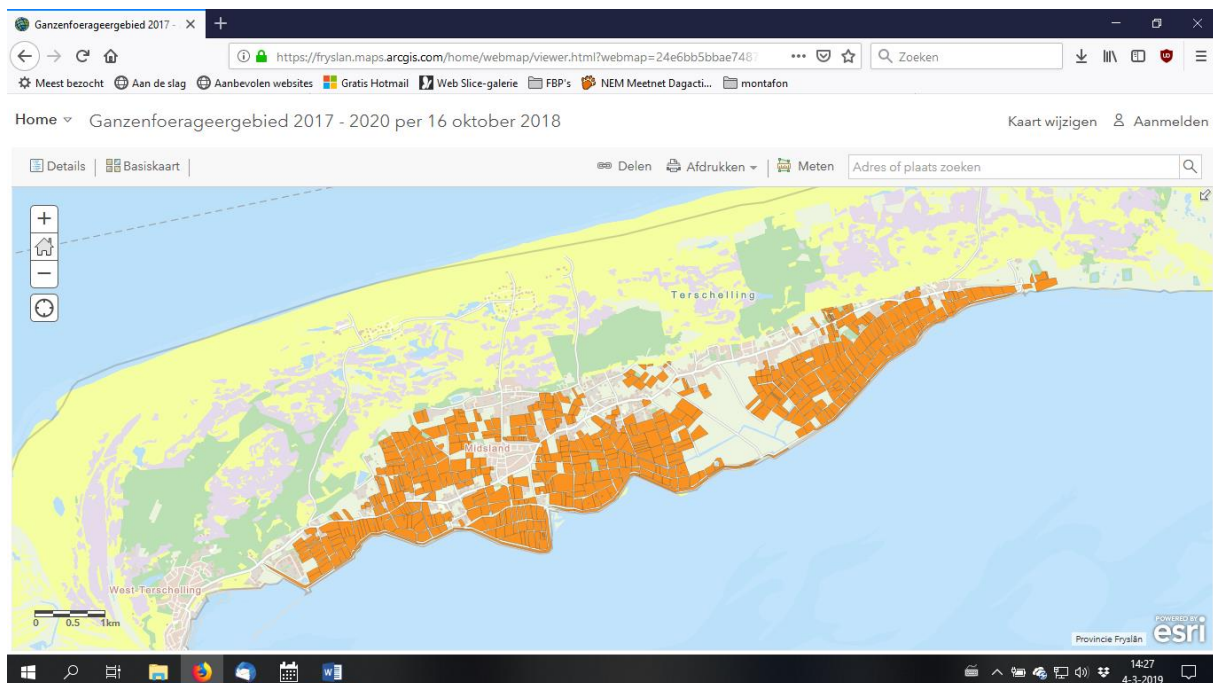

Fig. 10.1. Ganzenfoeragegebied Terschelling 2017-2020 per 16-10-2018

Om in aanmerking te komen voor een tegemoetkoming in schade moeten de ganzen daar adequaat verjaagd worden met ondersteunend afschot. Dit houdt in dat een jager tenminste twee keer per week de ganzen verjaagt, tenzij dit niet mogelijk is zonder de trek ganzen op aangrenzende (oranje) percelen te verontrusten of omdat dit niet mogelijk is omdat op percelen een beheerpakket agrarisch natuur- en landschapsbeheer voor weidevogels (leefgebied open grasland) is afgesloten. Dat laatste is in elk geval aan de orde in de periode van 1 april tot in juni.

Duingraslanden

Binnen het Natura 2000-gebied Terschelling liggen de duingraslanden welke vanouds agrarisch gebruik zijn en die dus eveneens te beschouwen zijn als beteelde percelen. De aan deze Aanpak stand ganzen deelnemende partijen wensen ook in de maanden november t/m januari gebruik te

kunnen maken van de mogelijkheden welke de provinciale vrijstelling biedt. Omdat dit geen bestaand gebruik is een voortoets in het kader van de gebiedsbescherming nodig.

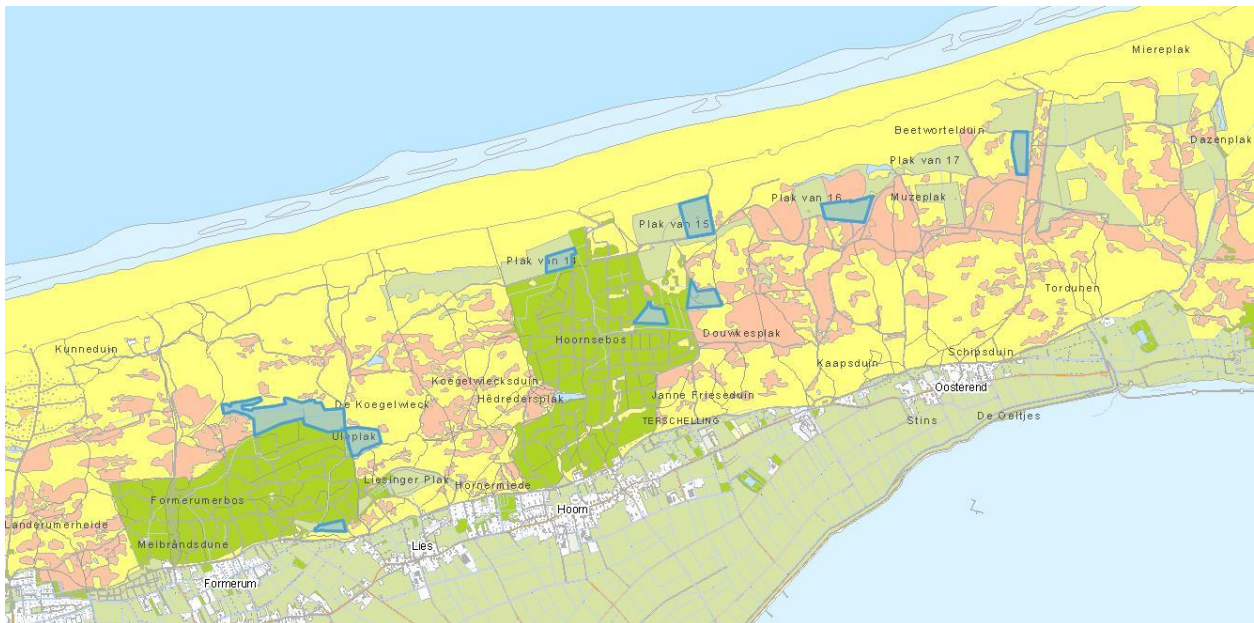

Fig. 10.2 Duingraslanden met ondersteunend afschot op standganzen in winter (blauw). Bron: SBB

Rest Duinen Terschelling

De provinciale vrijstelling geldt niet voor ganzen in natuurgebied, omdat daar geen sprake is van beteelde percelen. De WBE wijst er hierbij op dat de Verordening Wet natuurbescherming Fryslân 2017 de mogelijkheden inperkt ten opzichte van wat mogelijk is volgens artikel 3.15 van de Wet natuurbescherming. Dit wetsartikel regelt de provinciale vrijstellingen voor grondgebruikers op de door hen gebruikte gronden, opstallen, of in het omringende gebied. De schade moet betrekking hebben op door vogels veroorzaakte belangrijke schade aan gewassen, vee, bossen, visserij of wateren, of schade aan flora of fauna. De Verordening Wet natuurbescherming Fryslân 2017 maakt gebruik van deze mogelijkheid, maar perkt die in tot 'ter voorkoming van belangrijke schade aan gewassen op de door hem gebruikte beteelde percelen'.

Voor toepassing van de vrijstelling binnen de duinen is dus een wijziging van de Verordening nodig door Provinciale Staten en bovendien moet getoetst worden of een vergunning van Gedeputeerde Staten in het kader van de gebiedsbescherming nodig is. Deze maatregel wordt daarom voorlopig niet haalbaar geacht en als maatregel achter de hand gehouden ter nadere beoordeling in fase 3 (zie figuur 5.1).

Effectiviteit

Het (ondersteunend) afschot in najaar en winter zal grotendeels trekganzen betreffen en voor een beperkt deel standganzen, aangezien de trekganzen doorgaans eind september arriveren en blijven tot half maart (kolgans en grauwe gans) of half/eind mei (brandgans). Hierdoor en door het feit dat ondersteunend afschot geen maatregel is die gericht is op populatiebeheer, is de effectiviteit voor het bestrijden van schade door standganzen laag.

11. Afschot andere standganzensoorten

Brandgans

De ontheffing overzomerende brandgans is niet geldig binnen de WBE Terschelling omdat tot dusver onvoldoende schade door de brandgans als standgans was aangetoond. Met onderbouwing van deze Aanpak Standganzen kan overwogen worden om via de Faunabeheereenheid Fryslân uitbreiding van het werkingsgebied van de ontheffing voor de WBE Terschelling aan te vragen bij de provincie.

Een vergunning in het kader van de gebiedsbescherming is binnen Natura 2000-gebied nodig, buiten het gebied met externe werking niet.

Overige ganzensoorten

Voor de grote Canadese gans is afschot mogelijk op basis van de landelijke vrijstelling en voor de Nijlgans, als exoot, op basis van een provinciale opdracht. De boerengans/(soep)gans is eveneens geen beschermde inheemse diersoort. Op basis van de uitgevoerde natuurtoetsen voor Duinen Terschelling mogen de aanwezige Canadese ganzen, Nijlganzen en boerenganzen/soepganzen worden meegenomen (bestaand gebruik).

12. Inzet geluiddemper

Het verstoren van andere koppels ganzen en ook van andere diersoorten zou verminderd kunnen worden door het toepassen van een geluiddemper op het geweer. Ontheffing hiervoor kan worden aangevraagd bij het ministerie van LNV. Dit staat het gebruik in uitzonderlijke gevallen toe, maar alleen aan personen die beroepsmatig fauna beheren. Personeel van Staatsbosbeheer kan hier onder vallen. Gerefereerd kan worden aan de provincie Utrecht waar gebruik van de geluiddemper is toegestaan bij het beheer van standganzen door personeel in dienst van terrein beherende organisaties. Met als onderbouwing deze Aanpak Standganzen en de jaarlijks uit te brengen evaluatie, kan via de Faunabeheereenheid Fryslân een ontheffing aangevraagd worden.

13. Vangen en doden ruiende ganzen

Afgelopen jaar was er nergens in Nederland buiten de 20 km zone rond Schiphol meer een ontheffing in werking om grauwe ganzen te vangen en vergassen. Door een uitspraak van de Afdeling Bestuursrecht van de Raad van State in mei 2019 wordt het vangen van ruiende ganzen en doden met koolzuurgas in andere provincies weer toegepast. In Fryslân moet hiervoor, indien de terreinbeheerder dat wenst, eerst een ontheffing in het kader van de soortbescherming en een vergunning in het kader van de gebiedsbescherming door GS worden verleend. De WBE heeft ethische en weidelijke bezwaren tegen vangen en vergassen, maar respecteert de wens van SBB en andere betrokken partijen om hierop actie te ondernemen.

Door het ontbreken van een ontheffing en het nog moeten doorlopen van een natuurtoets om een vergunning aan te vragen is deze maatregel opgenomen in fase 3.

Effectiviteit

Vangen van ruiende ganzen is in de duinen van Terschelling in begin juni goed mogelijk. Er zijn in 2016, 2017, 2018 en 2019 op twee locaties grauwe ganzen (bij Groenelanden en Liesingerplak) geringd; op 3 juni 2016 ging het om 200 exemplaren. In principe zouden dus enkele honderden standganzen in een keer gedood kunnen worden wanneer koolzuurgas als dodingsmiddel zou worden toegepast. De effectiviteit van deze maatregel lijkt hoog, gelet op het grote aantal en ook op de leeftijdsopbouw van de ganzen bij elders uitgevoerde vergassingsacties. Wel is meer inzicht nodig in de herkomst van de gevangen ganzen. Lastig punt daarbij is dat de maatregel het lopende ringonderzoek op Terschelling kan doorkruisen wat juist bedoeld is om dit te onderzoeken (zie hoofdstuk 3). Mogelijk kan ook een deel wel geringd worden.

Efficiency

De efficiency van deze maatregel is moeilijk te beoordelen. De benodigde tijd zit met name in het voorbereiden van een ontheffing en het uitvoeren van een natuurtoets en het voorbereiden en begeleiden van de uitvoering. Er is in Nederland slechts een bedrijf dat gecertificeerd is om gevangen ganzen met koolzuurgas te doden. De directe kosten van het vangen liggen in de orde van grootte van een paar duizend euro.

Dierenwelzijn en publiciteit

Vergassen ligt publicitair lastig, maar vanuit dierenwelzijn is de maatregel zeker niet slechter dan afschot, te meer daar hele (sociaal sterk verbonden) families in een keer kunnen worden weggevangen. Mogelijk negatieve effecten op overige natuur moeten via een natuurtoets worden onderzocht, maar lijken te ondervangen met een goede locatiekeuze en organisatie.

14. Plaatselijke afrastering of weren met ruigte

Ganzenkuikens kunnen op agrarische graslanden snel opgroeien en vet de winter ingaan, waardoor ze een grotere kans hebben de eerste winter te overleven en al jonger dan vier jaar zelf te starten met broeden. Hierdoor is een sterke groei van de populatie mogelijk. In een moerasgebied zoals De Deelen (ca 500 ha) met graslanden er direct om heen worden aantallen van 1750 territoria geteld, veel hoger dan in de duinen. In moerassen in de duinen is de beschikbaarheid van eiwitrijk voedsel relatief gering. In dit soort situaties gaan ganzen als het even kan met jonge pullen op weg naar plekken waar meer eiwitrijk voedsel beschikbaar is. Over water kunnen de pullen grote afstanden afleggen, maar over land is dit beperkt en zullen/kunnen jongen sneuvelen. De genten verkennen de beste plekken en banen als het kan samen over land de weg. Maar het zijn geen optimale gebieden. Op Terschelling is het eiwitrijke voedsel bij de broedplekken en in de droge duinen zeer beperkt en in mei zijn de meeste pullen te vinden op duingraslanden (minder intensief gebruikt dan de polder, maar wel eiwitrijker dan de rest van de duinen) of in de polder op agrarische grond bij open water (het optimale opgroeigebied vanuit de ganzen bezien); zie hiervoor figuur 3.4.

In de polder wordt/kan afrastering plaatselijk toegepast worden om ganzen van een perceel te houden. Een doorlopend kuikenwerend raster tussen broedgebied en grasland waarbij jonge ganzen verhongeren is binnen de duinen niet gewenst en ook niet te realiseren doordat er veel

verschillende broedplekken zijn, door het reliëfrijke terrein met vele paadjes en het vergt veel onderhoud. Bovendien heeft het aanbrengen van een doorlopend kuikenwerend raster veel effect op ecologische verbindingen voor andere soorten en daarmee ook op instandhoudingsdoelen en natuurwaarden van Natura 2000. De WBE vindt het laten verhongeren van pullen ethisch niet verantwoord. Omdat de het niet praktisch uitvoerbaar is en de natuurschade door afrasteren of weren met ruigte door SBB te hoog wordt geacht valt deze maatregel onder fase 3, zie figuur 5.1.

15. Ongeschikt maken broedbiotoop

Aanpassen en ongeschikt maken van de broedbiotoop werkt in de duinen al snel negatief door op instandhoudingsdoelen Natura 2000 en is niet mogelijk doordat dan de overige natuurwaarden te zeer benadeeld worden. De beheermaatregelen die in Natura 2000 gebied genomen worden vormen een afgewogen pakket van maatregelen gericht op een positief effect op die instandhoudingsdoelen; er kunnen wel neveneffecten van de maatregelen optreden voor ganzen. Zo kan maaien in de duinen, gericht op de instandhoudingsdoelen, de nestgelegenheid voor ganzen lokaal beperken (minder ruigte aanwezig) en ontstaan er tegelijkertijd lokaal ook meer opgroeimogelijkheden in de duinen (meer korte grazige vegetaties). Omdat de natuurschade te hoog is valt het ongeschikt maken broedbiotoop onder fase 3.

In de polder kan deze maatregel lokaal toegepast worden.

16. Inzet laser

Uit een landelijke praktijkproef die BIJ12 Faunazaken in 2016 en 2017 heeft laten uitvoeren blijken lasers de schade die ganzen in de zomer aan grasland in de landbouw veroorzaken te beperken. In de winter is geen vermindering van de schade waargenomen. Op grotere schaal vermindert de inzet van lasers echter de gewasschade niet, maar zorgt deze alleen voor een verschuiving ervan naar andere percelen. De verjagende werking van de laser bleek daarnaast sterk weersafhankelijk. Zo is op zonnige dagen aanvullende verjaging nodig om schade te voorkomen of te bestrijden.

Doel van de studie was om na te gaan of de lasertechniek effectief en diervriendelijk kan worden ingezet om schade veroorzaakt door ganzen in de landbouw structureel te verminderen. Daarbij is onderzocht in hoeverre de ganzen wennen aan de lasers. Naast de feitelijke verjagingsproeven, zijn ook ervaringen van lasergebruikers verzameld en is een kostenbatenanalyse uitgevoerd voor de aanschaf en het gebruik van de lasertechniek in de agrarische bedrijfsvoering. Verder is vanwege de veiligheidsrisico's van de lasers een risicoanalyse uitgevoerd en is nagegaan wat er bekend is over de gezondheidseffecten van lasers op vogels.

De schadevermindering door de laser die in de zomer is gemeten was beperkt door het dan relatief geringer aantal (overzomerende) ganzen. Verjaging is dan gericht mogelijk omdat ganzen dan in kleinere groepen meer plaatstrouw foerageren.

Op zogenaamde handheldlasers reageerden ganzen, weidevogels en andere vogelsoorten sterk. In de proefperiode leken ganzen niet aan de laser te wennen, want ook na herhaaldelijk

aanschijnen over meerdere dagen vlogen de ganzen weg. De verjagende werking van de laser is echter van korte duur: na het uitschakelen van de laser keren de ganzen op enig moment terug. Vanwege de duidelijke vluchtrespons wordt de inzet van lasers in gebieden met hoge aantallen weidevogels afgeraden, wat de toepassing van lasers vanaf maart en in de daarop volgende maanden tijdens het weidevogelbroedseizoen beperkt tot gebieden met weinig verstoringsgevoelige soorten.

Uitkomsten kostenbatenanalyse

Voor de boer is de laser economisch rendabel bij een werkelijke opbrengstderving van ten minste € 25 per hectare of een tegemoetkoming daarin, die ten minste € 25 per hectare lager is dan de werkelijke schade. Voor de overheid heeft de inzet van de laser vooral meerwaarde als de ganzen daarmee daadwerkelijk naar de ganzenfoerageer- of ganzenrust-of natuurgebieden kunnen worden verjaagd, zodat de som van de door BIJ12 uitgekeerde schadetegemoetkomingen verminderd wordt. Dat geldt echter alleen bij een optimale werking van deze gebieden. Het gericht verjagen van de ganzen naar die gebieden is echter in de praktijk moeilijk uitvoerbaar.

Veiligheid

Op basis van de ervaringen die zijn opgedaan met de risicobeheersing wordt aangeraden voor elke locatie waar men de laser wil gebruiken, een risico- en veiligheidsanalyse uit te voeren. Aan de inzet van laserapparatuur kleven namelijk zeer ernstige risico's voor de openbare veiligheid in de vorm van oogletsel.

Welzijn

Ten slotte is aan de hand van beschikbare kennis nagegaan welke effecten lasers hebben op de gezondheid van vogels. Uit de wetenschappelijke literatuur is geen onderzoek gevonden naar de gezondheidseffecten en de risico's voor vogels van de lasers met de gebruikte sterkte. Gezondheidseffecten zijn echter zeker niet uit te sluiten. Het advies is dan ook daar nader onderzoek naar te doen. Ook wordt geadviseerd om het risico op oogletsel voor vogels mee te nemen bij de ethische afweging of de laser diervriendelijker is dan andere vormen van verjaging, zoals de verjaging met ondersteunend afschot.

17 Uitvoering en Evaluatie

In de voorgaande hoofdstukken staat een pakket aan bestaande en nieuwe maatregelen, zowel in de polder als in de duinen, om de stand ganzen populatie op Terschelling te stabiliseren en als het kan te verlagen. Concreet betekent dit, dat in fase 1 legselbeperking geïntensiveerd en afschot van adulte standvogels verhoogd worden. Maatregelen uit fase 2 vergen nog administratieve en procedurele voorbereiding maar worden in voorbereiding genomen en zo mogelijk toegevoegd. Fase 3 bestaat uit maatregelen die op dit moment om uiteenlopende redenen niet haalbaar worden geacht. De haalbaarheid kan in het kader van de jaarlijkse evaluatie aan de orde komen, indien wijzigingen optreden in genoemde redenen. De uitvoering kan alleen een succes worden als alle partijen volgens plan te werk gaan en hierin samen optrekken. Bovendien moet zorgvuldig gehandeld worden om te voldoen aan de regelgeving en om te voorkomen dat natuurwaarden worden aangetast. Naar verwachting zal het meerdere

jaren kosten om de doelen te realiseren. Voor zover de maatregelen effect hebben, werken zij alleen, zolang ze uitgevoerd blijven worden. Zij zullen dus ook op langere termijn doorgezet moeten worden. Jaarlijks worden alle verzamelde data geanalyseerd en besproken.

Jaarlijks evaluatieoverleg

Staatsbosbeheer (SBB), Agrarisch Belang Terschelling (ABT), LTO-noord, de Wildbeheereenheid Terschelling (WBE) en Vogelwacht Terschelling hebben niet alleen met elkaar afspraken gemaakt over het prikken van eieren (zie figuur 6.2) en het afschot van standganzen (zie figuur 7.6), maar ook over het zorgvuldig monitoren van de maatregelen en het jaarlijks na 1 november evalueren met alle betrokken partijen, zie figuur 17.1. Daaruit blijkt welke deelnemende partij welke taken vervult. Bij de evaluatie wordt het effect van de uitgevoerde maatregelen getoetst aan de doelstelling (stabiliseren of verkleinen schade door standganzen) en kan besloten worden maatregelen aan te passen. Bij de monitoring gaat het om het uitvoeren van tellingen van ganzen en hun jongen om het effect van maatregelen te meten.

Parameters

De volgende parameters worden bij de jaarlijkse evaluatie gebruikt:

- Aantal geschoten standganzen per afschotmaatregel waarbij trekganzen en standganzen worden onderscheiden (WBE, zie figuur 7.1 en 7.4)
- Aantal geprikte nesten in duinen en polder
- De territoriakartering van grauwe ganzen en brandganzen door Sovon vindt eens per 6 jaar plaats. De volgende is voorzien in 2024, zie figuur 3.1).
- Aantal paren met pullen en aanwezige overige adulten in de duinen exclusief de Boschplaat, omstreeks half mei, SBB (zie figuur 3.3.). Ook de pullen in de polder worden geteld.
- Het aantal grauwe ganzen op het hele eiland in mei, Sovon, (zie figuur 3.2).
De standganzentelling van half juli door Sovon en WBE, zie figuur 3.5 en 3.6.

Scenario's

Het doel is de populatie standganzen te stabiliseren en zo mogelijk te decimeren. In bijlage 1 wordt berekend dat het aantal pullen dat per jaar volwassen wordt ligt tussen de 180 en de 700 pullen en dat het aantal adulte standganzen dat jaarlijks overlijdt ligt tussen 116 en 180 vogels.

Op basis van deze cijfers kan volgens een hoog en een laag scenario berekend hoeveel standganzen grauwe gans jaarlijks uit de populatie verwijderd moeten worden om die stabiel te houden. In het hoge scenario gaat het per jaar om $700 \text{ (aanwas pullen)} - 180 \text{ (sterfte adulten)} = 520$. In het lage scenario zou dat per jaar $180 \text{ (aanwas pullen)} - 116 \text{ (sterfte adulten)} = 64$ standganzen.

Kanttekening blijft dat de uitwisseling met standganzen vanaf het vasteland niet bekend is. Het ringonderzoek kan hier mogelijk meer duidelijkheid over geven. Het lijkt verstandig hier ook de terugmeldingen van op Terschelling afgelezen ringen van elders geringde Nederlandse standganzen in beeld te krijgen.

Kosten

De kosten per organisatie en per maatregel zijn nog niet volledig in beeld. Voor zover aangeleverd zijn zij in de tekst verwerkt. Aanbevolen wordt de financiering ook op het evaluatieoverleg te agenderen. Op korte termijn is een belangrijke kostenpost, de toetsing aan de Wet natuurbescherming van de onder fase 2 genoemde maatregelen, zie figuur 5.1). Naast kosten per legsel, geringde of gedode gans gaat het ook om tellingen, ringonderzoek, vergaderkosten, natuurtoetsen, aanvraag van ontheffingen en vergunningen en van de evaluatie zelf.

Stroomschema evaluatie

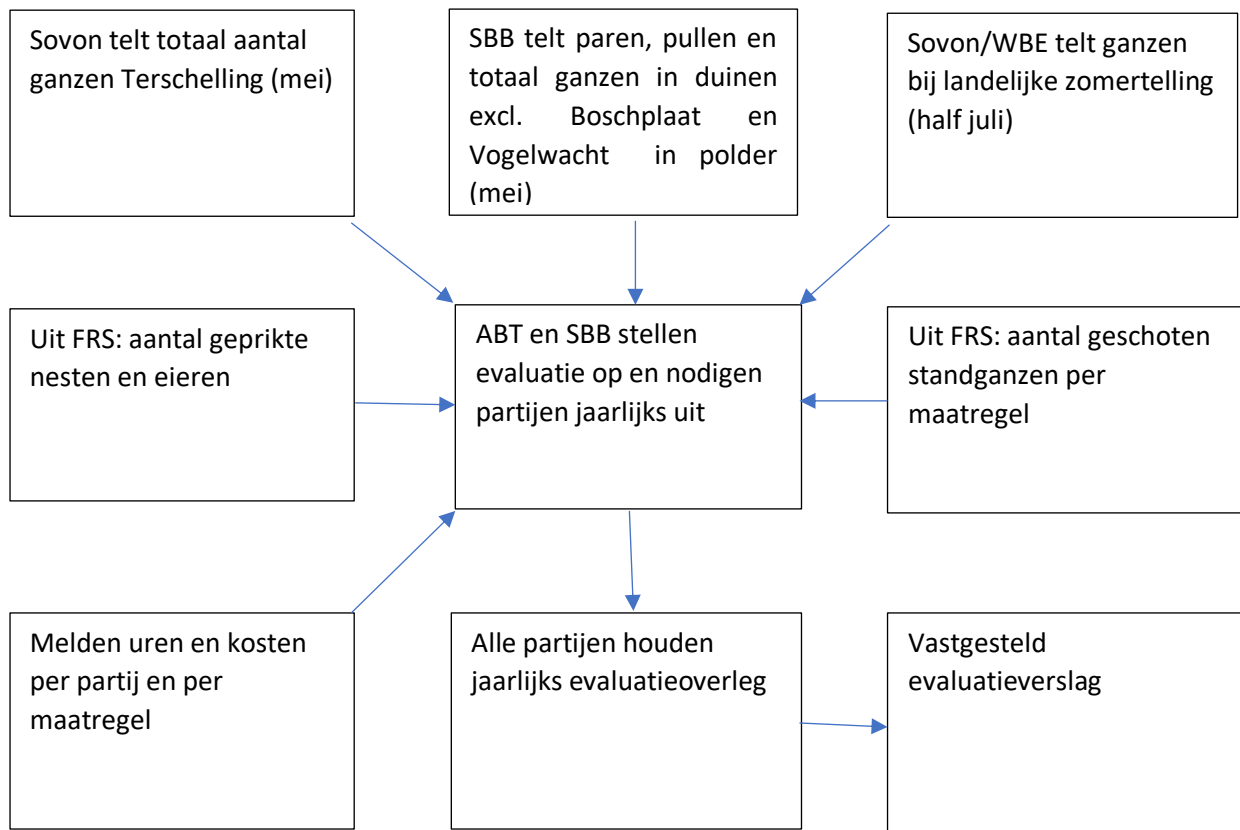

Fig. 17.1. Stroomschema evaluatie

Omgang met natuurwaarden

Eieren prikken polder

Er wordt rekening gehouden met broedende weidevogels, met foeragerende en rustende steltlopers en eenden bij plasjes en vogels in rietkragen. De Vogelwacht geeft gevoelige locaties/soorten door.

Eieren prikken duinen

SBB heeft de regie bij het prikken van eieren op alle bekende locaties, plus nieuwe vestigingsplekken die bij SBB gemeld kunnen worden. Einde van prikperiode hangt samen met start van broedproces gevoelige vogels op een locatie; in praktijk veelal bruine kiekendief. In gebieden die niet toegankelijk zijn in verband met mogelijke besmetting met watercrassula kan het voorkomen dat alleen door SBB geprikt wordt.

Afschot koppelvormers polder

Trekganzen worden niet verontrust. Weidevogels niet verstoren. Groepen steltlopers en/of eenden niet verstoren. Geen afschot op en vanaf de dijk om groepen ganzen op het wad niet te verstoren (trekganzen). Binnen 300 m van het Natura 2000-gebied heeft SBB de regie.

Afschot koppelvormers deel duinen

Afschot op Waterplak, zie randvoorwaarden in bestuurlijk rechtsoordeel van provincie Fryslân 2015. Einde van periode hangt samen met start van broedproces gevoelige vogels op een locatie; in praktijk veelal bruine kiekendief. Voor de andere gebieden waar koppelvormers geschoten gaan worden, worden de randvoorwaarden duidelijk uit de nog bij de Provincie aan te vragen vergunning.

Afschot zomerganzen polder 1 juni - 1 november

Weidevogels niet verontrusten. Groepen steltlopers en/of eenden niet verstoren.

Afschot zomerganzen duinen 15 september - 1 november

Zie randvoorwaarden voor bestuurlijk rechtsoordeel van provincie Fryslân 2018. Voor de duingraslanden (ten westen van fietspad naar paal 19) en brandgans, worden de randvoorwaarden duidelijk uit de nog bij de Provincie aan te vragen vergunning.

Literatuur

Fouw, J. de & R.M.G. van der Hut 2017. Effecten van ganzen in Friese Natuurgebieden. A&W-rapport 2335 Altenburg & Wymenga ecologisch onderzoek, Feanwâlden.

Hondshorst, L. & A. Voorbergen, 2005. Grauwe ganzen op Texel; De invloed van aantal reducerende maatregelen, broedhabitat en natuurlijke verliesoorzaken op het uitkomstsucces en de invloed van opgroei-habitat op de jongenoverleving. Rapport Hogeschool Larenstein, Velp.

Kleef, H.H. van, E. Brouwer, J.M.M. van der Loop, M. Buiks & E.C.H.E.T. Lucassen, Systeemgerichte bestrijding van watercrassula, Stichting Bargerveen, Nijmegen 2017.

Kleefstra, R. 2016. Grauwe Ganzen in De Deelen in 2016, Sovon-rapport 2016/42. Sovon Vogelonderzoek Nederland, Nijmegen.

Knol, W., A. Guldemond A., J. Koorevaar en H. van der Jeugd, Ganzen: grenzen aan de groei? Dichtheidsafhankelijke effecten van ganzen, Vakblad Natuur Bos Landschap, November 2018

Koorevaar, J. 2018, Duinen Terschelling, Effectenstudie jacht, beheer en schadebestrijding binnen Natura2000, Adviesbureau E.C.O. Logisch.

Manen, Y.J. van en B. Voslamber, 2013. Quick scan Grauwe Ganzen zomergebieden Groningen, Gansvriendelijke maatregelen om schade door overzomerende Grauwe ganzen te voorkomen, Ingenieursbureau De Overlaat & Sovon Vogelonderzoek Nederland.

Manen, Y.J. van, 2013. Alternatieve methoden om zomerschade door ganzen te voorkomen in de provincie Groningen, Plan van aanpak, Ingenieursbureau De Overlaat.

Manen, Y.J. van en R.F. de Vries, 2014. Aanvraag beoordeling Natuurbeschermingswet 1998 voor afschot koppelvormende ganzen in Natura 2000 gebied Terschelling. Ingenieursbureau De Overlaat, 16-12-2014.

Manen, Y.J. van en R.F. de Vries, 2014. Basisdocument voor aanvraag vergunningplicht Natuurbeschermings-wet 1998 voor afschot koppelvormende ganzen in Natura 2000 gebieden Duinen Ameland, Duinen Terschelling, De Deelen en Rottige Meente en Brandemeer, Alde Feanen, IJsselmeer en Aldegeaster Brekken, Fluezen e.o. Ingenieursbureau De Overlaat, 23 december 2014.

Ministerie Economische Zaken, Profielen habitattypen en soorten, <https://www.synbiosys.alterra.nl/natura2000/gebiedendatabase.aspx?subj=profielen>

Natura 2000-beheerplan Terschelling (4) Juni 2016, Definitief beheerplan.

Nilsson, L., H. Persson & B. Voslamber, 1997. Factors affecting survival of young Greylag Geese Anser anser and their recruitment into the breeding population. Wildfowl 48: 72-82.

Provincie Fryslân, 2018. Fryske guozzenoanpak – update 2018.

Voslamber, B. Bestrijding van Grauwe ganzen: ingrepen op ei-niveau, De Levende natuur, jaargang 111 nr 1

Voslamber B. 2010. Pilotstudie Grauwe Ganzen (*Anser anser*) De Deelen, 2007-2009. Onderzoek naar het uitrasteren van een broedpopulatie Grauwe Ganzen met als doel de populatie te beperken en landbouwschade te verminderen. SOVON-onderzoeksrapport 2010/02. SOVON Vogelonderzoek Nederland, Nijmegen.

Versluys M. & M. Engelmoer 2005. Steltlopers in het Friese binnenland, najaar 2003. *Twirre* 16: 176-184.

Wildbeheereenheid Terschelling nov 2013. Plan van Uitvoering voor aanpak standganzen. Beperking van eventuele negatieve effecten.

Wildbeheereenheid Terschelling. Beheer- en bejaagplan Wildbeheereenheid Terschelling 2018-2019.

Zumkehr, P.J., 2012. Grauwe ganzen in het duingebied van Terschelling. De effecten van het graasgedrag van volwassen dieren en kuikens op kwetsbare vegetaties van de duinen en de mogelijkheden tot het reduceren van de omvang van de populatie. Februari 2012.

Bijlage 1 Opzet evaluatie

Jaarlijks kan onderstaande informatie geactualiseerd worden en verwerkt worden tot stappen voor het jaar daarop.

Als we naar de parameters kijken, zien we op dit moment het volgende beeld:

Sinds 2012 is stabilisatie van het aantal territoria van de grauwe gans in de duinen inclusief de Boschplaat opgetreden tussen de 250 en 300. In de polder wordt het aantal territoria geschat op 8 tot 20. Het aantal territoria van brandganzen is toegenomen van 0 in 2012 naar 71 in 2018, zie hoofdstuk 3 Territoriatellingen Sovon.

De specifieke nestplekken in rietkragen direct naast water zijn zo langzamerhand in de duinen en op de Boschplaat wel bezet. Of ze uiteindelijk meer in droge gebieden gaan broeden is de vraag, ganzen zijn flexibel, maar er is nog geen plek in Nederland bekend waar dat is gebeurd in de duinen.

Het aantal geprikte nesten (figuur 6.1) is de laatste jaren wat minder geweest dan de periode daarvoor, met name op het Waterplak kon niet of zeer beperkt geprikt worden.

Het aantal gepaarde adulten van grauwe ganzen (half mei met pullen) in de duinen (exclusief Boschplaat) varieerde in de laatste 10 jaar tussen de 64 en 186 vogels, waarbij de laatste vijf jaar de hoogste aantallen zijn geteld (zie figuur 3.3). Voslamber (<https://www.sovon.nl/nl/publicaties/zo-tel-je-grauwe-ganzen-het-bmp>) geeft aan dat onderzoek in Duitsland liet zien, dat met het tellen van succesvolle families hooguit driekwart wordt geteld en dat dat in ieder gebied anders kan zijn. In de duinen concentreren de meeste zich omstreeks half mei op de plekken waar voedsel van jongen is en zijn ze relatief goed te tellen. Belangrijk is dat van jaar op jaar dezelfde telwijze wordt gehanteerd, die nu al jaren gebruikt wordt.

Het aantal pullen per succesvol broedpaar is stabiel en ligt half mei gemiddeld rond de 4 pullen. (6 jaren met tussen de 3,5-4,5 jongen per paar geteld en 3 jaren met respectievelijk gemiddelden van 2,6 en 3,2 en 6). Door de wijze van eieren prikken zullen er in een aantal nesten minder jongen geweest zijn, dan zonder prikken (compleet nest is 4-6 eieren, soms 8), zie fig. 3.4.

Combinatie van grotere aantallen gepaarde adulten gedurende de laatste vijf jaren en vrij stabiele aantallen pullen per broedpaar, maken dat het totaal aantal getelde pullen daarmee over de laatste 10 jaar met ca 100 is toegenomen van ca 200 in 2009 tot ca 300 in 2018, zie figuur 3.3.

Het totaal aantal adulte vogels ligt de laatste vier jaar in mei hoger dan de vijf jaren daarvoor, het fluctueert tussen de 770 en 1150 (figuur 3.3). De tweedaagse meitelling van SOVON (figuur 3.2) voor alle adulte vogels op het hele eiland vertoont ook dit beeld en fluctueert de laatste vier jaar sterk van 500 tot 1200. Samenvattend kan gesteld worden dat het aantal adulte vogels in mei fluctueert tussen 770 en 1200 vogels (minimum number alive).

Ook de tellingen door SOVON van alle ganzen inclusief de dan al vliegende pullen in juli fluctueren sterk in de jaren 2015 t/m 2018 van 550 tot 1100 vogels. De juli-telling van de WBE geeft over de jaren 2015 t/m 2017 eveneens fluctuerende aantallen van 900 tot 1100. Of de fluctuaties bepaald worden doordat er ook zwervers van de wal of andere eilanden naar Terschelling komen, of dat Terschellinger standvogels naar de wal of naar de andere eilanden vliegen, is op dit moment niet duidelijk.

De aanwas op het eiland van grauwe ganzen is nu in mei grofweg 300 pullen per jaar plus een aantal dat op de Boschplaat opgroeit. Als we grofweg de aantallen die door SBB gevonden zijn in de duinen doortrekken naar de Boschplaat zou het totaal om ca 350 pullen gaan.

Eenzijds kan het aantal pullen hoger zijn: Gaan we uit van een hoog scenario waarbij geen jong meer overlijdt na half mei (dat is vrij onwaarschijnlijk er gaan bijvoorbeeld ook nog jongen dood bij het leren vliegen), dan blijven er 350 pullen leven. Tellen we daar nog de helft bovenop, omdat de helft van de succesvolle ouders met pullen gemist zouden worden bij het tellen, dan zit je in het hoge scenario op $350 + 350 = 700$ pullen per jaar die volwassen worden.

Anderzijds kan dit getal lager zijn: Ga je uit van een laag scenario, waarbij geen succesvolle ouders met pullen gemist zijn bij het tellen en er nog 2 pullen per nest overlijden in de rest van het jaar dan zit je op $350 - 170$ pullen = 180 pullen die volwassen worden.

Er gaat daarnaast ook ieder jaar een aantal ganzen van de populatie dood door ongelukken of ouderdom. Onderzoek (van Van Turnhout e.a, 2003 in Kleefstra, 2016) gaat uit van een jaarlijkse overleving van 85%. Zoals we hier boven zagen fluctueert het aantal adulte vogels de laatste vier jaar in mei tussen de 770 en 1200. In een hoog scenario overlijdt dan jaarlijks 15 % van 1200 is 180 vogels, in een laag scenario 15% van 770 is 116 vogels.

In het hoge scenario zou je dan per jaar 700 (aanwas pullen) – 180 (sterfte adulten) = 520 standganzen grauwe gans moeten verwijderen uit de populatie om die stabiel te houden.

In het lage scenario zou dat per jaar 180 (aanwas pullen) – 116 (sterfte adulten) = 64 standganzen moeten verwijderen uit de populatie om die stabiel te houden

Maar gaat het lukken om die aanwas af te schieten of het aantal pullen te verminderen? Eierprikken mag in de literatuur weinig effect hebben, maar door de wijze waarop dat in de duinen gebeurt (er wordt eenmaal laat in maart netjes geprikt, zodat er slechts nog enkele eieren bijgelegd worden na het prikken en kunnen uitkomen) wordt daar toch enig effect van verwacht. We blijven dat dan ook doen waar mogelijk en het verschil met de afgelopen jaren is dat er nu meer mensen beschikbaar komen om mee te helpen, er komt een tandje bij.

Het afschot middels de ontheffing standganzen ligt in de afgelopen vier jaren tussen de 250 en 400, zie figuur 7.4. In juli, september en oktober worden in die periode de meeste standganzen geschoten (zie figuur 7.4), waaronder mogelijk ook standganzen van de wal. Kijkend naar de scenario's mag en kan daar nog een tandje bij. Door de maatregelen wordt een toename van afschot van koppelvormers en van standganzen in het najaar en in de winter beoogd. De tijd zal leren hoeveel er mogelijk is binnen de randvoorwaarden.

Het vangen en doden van ruiers kan nog nader uitgewerkt worden, maar vangsten van 100-200 dieren lijken dan wel mogelijk.

In de jaarlijkse evaluatie worden de parameters, op dezelfde wijze als in deze evaluatie op een rij gezet, aangevuld met de data voor de brandgans (nu 71 paar).

Kanttekening bij dit alles is dat de polder aantrekkelijk blijft voor ganzen vanaf de wal en dat bij het broeden ook lege plaatsen die ontstaan snel opgevuld worden door standvogels van Terschelling die nu niet tot broeden komen. En ook van de vaste wal, waar de groei nog aanzienlijk is (inschatting is jaarlijks 12 %), zwerven vogels uit op zoek naar een broedplek. De aanwezigheid van soortspecifieke foerageergebieden voor ganzen, de veilige nestplekken in de duinen en de mogelijkheden om pullen op te laten groeien blijven ganzen trekken.

Grauwe ganzen zijn vaak niet plaatstrouw, het zijn opportunisten van nature gewend aan een dynamisch milieu van bijvoorbeeld riviermondingen. Ganzen die te jong zijn om te broeden, niet gepaarde ganzen en ganzen die niet tot broeden komen door gebrek aan een broedplek of waarvan het broedsel mislukt is, gaan vaak als groepen zwervers rondtrekken. Zij kunnen er ook voor kiezen te ruien op andere plekken. In hoeverre zwervers van de wal naar Terschelling komen en in hoeverre Terschellinger standganzen zwerven is onbekend. Wel is bekend dat de op Terschelling geringde vogels in het hele land terug gezien zijn. Deze bewegingen maken dat fluctuaties in de tellingen van de populatie lastig te duiden zullen zijn. De eerste verwerking van het ringonderzoek kan hier mogelijk meer duidelijkheid geven. Het lijkt verstandig hier ook de terugmeldingen van op Terschelling afgelezen ringen van elders geringde Nederlandse standganzen in beeld te krijgen.